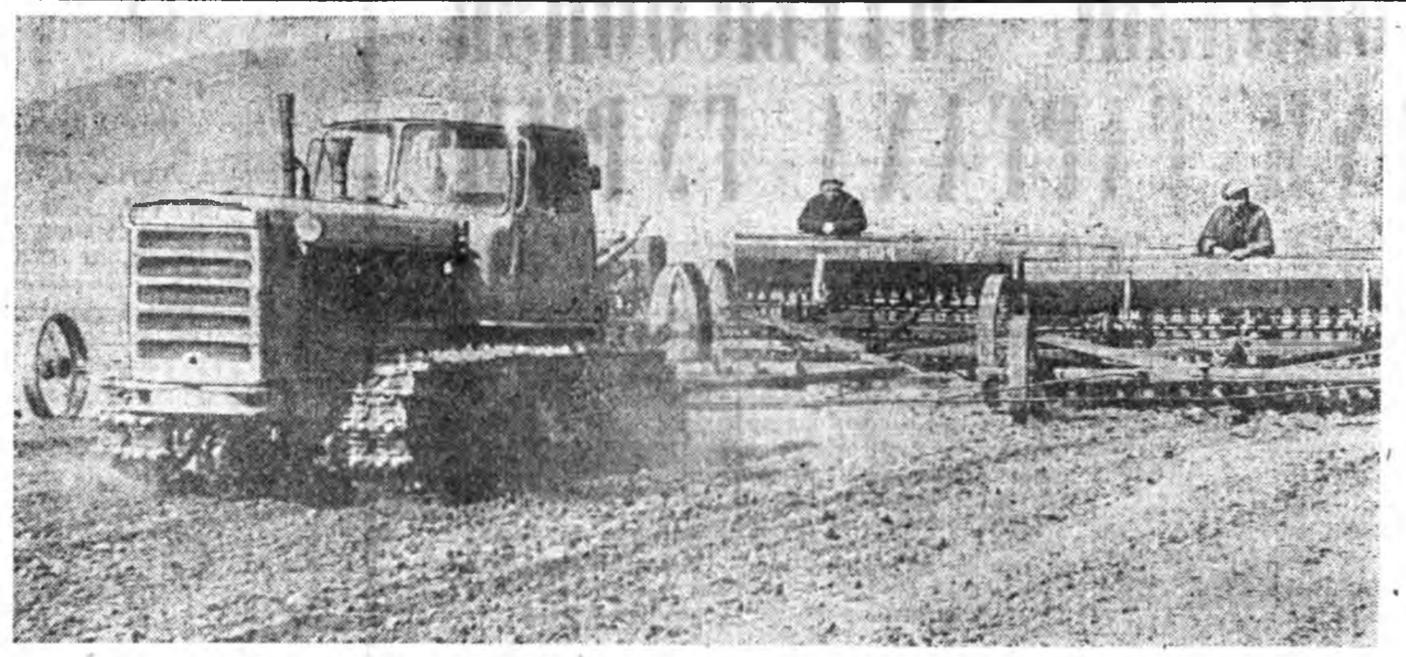
Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 126 (14146) | 1973 оной майн 31, четверг | Сэн 2 мүнгэн

ТАРИЛГЫЕ ДҮҮРГЭХЭ БОЛЗОР ТУЛАА, ТҮРГЭЛЭЕЛ!

ЭДЭ ҮДЭРНҮҮДТЭ ДҮҮРГЭХЭНЬ

Түсэбтэ тэбан жэлэй шиидхэхы, гурбадахи жэлдэ Ивалгын ОПХ-гай механизаторнууд ороохо тарянай баян ургасын түлөө оролдожо байнхай. Энэ харюусалгатай ажалаа эрхим шанартайгаар дүүргэжэ шадабал, абаһан уялгаяа сүм дүүргэхэ байһанаа эндэхи механизаторнууд һайн ойлгоно.

— Байгша оной хабар хүйтөөр ерэбэшье, механизаторнууд энэ халуун хаһаяа саг болзортонь агротехническэ заабариин ёһоор һайнаар дүүргэхые оролдоно. Майн 3-да эртынгээ ороохото ургамалнуудые тарижа дүүргээ һэмди. Эртынгээ хабарай тарилгые III отделениин механизаторнууд ажахы соогоо түрүүлэн дүүргэһэн юм. Дүй дүршэлтэй механизатор Г. М. Егоровой хүтэлбэрилдэг ажахын тоосооной звено богонихон болзорто 1300 гектарта шэниисэ тарижа түгэсхэһэн байна, — гэжэ ажахын главна агроном Владимир Фомич Михайлов манда хөөрэнэ.

Мүнөө үедэ ОПХ-гай механизаторнууд тэжээлэй ургамалнуудые тарижа байнхай. Байгша ондо эндэхид 90 гектарта куузику ургуулха түсэбтэй. Тэжээлэй шухала ургамалай рассада бэлэн болгогдонхой. Ойрын үдэрнүүдтэ куузикугаа һуулгажа захалхань.

Ивалгын ОПХ-гай түрүү механизаторнуудай нэгэн А. Г. Петровой даадаг звенотой ажалынь урагшатай һайн. «Онохойская-547» сортын обёос 1900 гектарта тариха түсэбөө майн 28-да амжалтатайгаар дүүргэбэ. Эндэ ажал хүдэлмэреэ «табан хургалдаал» мэдэхэ механизаторнууд олон. Тэдэнэй дунда трактористнууд И. Макин, И. Голышев болон бусад хүдэлжэ гараа.

Түрэл республикынгаа тогтоһон 50 жэлэй ойн баярай жэлдэ абаһан социалис уялгаяа бодото дээрэнь дүүргэхын тула Ивалгын ОПХ-гай механизаторнууд хабарайнгаа тарилгые һайн шанартайгаар дүүргэхые оролдожо байнхай. Тус ажахын механизаторнууд 2-3 хоногой туршада оройн тарилгые дүүргэхэ зорилготой ажаллана.

Г. КОРСАКОВ.

Зураг дээрэ: 1. Тарилгын агрегат. 2. Дүй дүршэлтэй сеялкэшэд Ц. Б. Жамсанов, Ю. А. Васильев гэгшэдые харанат.

Ц. ЦЫДЫПОВЭЙ фото.

ОЛОНОЙ ОРОЛДОСООР...

Загарайн аймагай Эрхирэгэй совхозой таряашад болон механизаторнууд энэ жэлэй хабарай тарилгада муу бэшээр бэлдэһэн юм. Тэдэнэр юһэдэхи табан жэлэй шиидхэхы ондо ороохо тарянай, бусад ургамалнуудай баян ургаса абахын түлөө бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ оролсоод, абаһан уялгаяа дүүргэхын түлөө оролдосотой һайнаар хүдэлжэ байна.

Совхозой гурбадахи отделенидэ хабарай тарилга урагшатай һайнаар ябуулагдана. Энэ отделенидэ ажалша бэрхэ механизаторнууд олон. Жэшээ болгон Жаман Тудупович Тудуповай ажалые хараад үзэе. Энэмнай олохон жэлдэ «булад хүлэг» жолоодожо, дүй дүршэлөөр баян болоһон нүхэр юм. Мүнөө ДТ-75 түхэлэй тракторта хүдэлнэ. Хабарай тарилгын үедэ халаан соо 5,5 гектар газар хахалха нормоёо 9 гектарта хүргэнэ. Ажалынь саг үргэлжэ һайн шанартай байдаг.

Механизатораар олон жэлдэ хүдэлһэн Даша Цыбденович Цыбигон МТЗ-50 түхэлэй трактор жолоодоно. Тэрэ халаан соо 3,4 гектар газар хахалха даабаритай юм. Ажалдаа үнэн зүрхэнһөө хандадаг энэ нүхэр халаанда 8—8,15 гектар хахалжа, даабаряа 2,5 дахин үлүүлэн дүүргэнэ.

Эртын ороохо тарянай тарилга дээрэ механизаторнууд Гурожап Цыденжапов, Цыденжап Намдыков, Намсарай Цындыжапов, Анатолий Макаров болон бусад оролдосотойгоор хүдэлжэ, ажалай үндэр бүтээсэ туйлана.

Энэ отделенидэ 50 гектар хартаабха тарингдаха. Энэ хүдэлмэри баһал һайнаар ябуулагдажа байна. Хартаабха тарилга дээрэ дүршэлтэй механизатор Цыдыпдоржи Батожаповай агрегат һайнаар хүдэлнэ. Тарилгада хүдэлдэг механизаторнуудта эдеэ хоол бэлдэдэг А. С. Балданова оролдосотойгоор ажаллана.

Д. ДАНЗАНОВ.

РЕСПУБЛИКЫН КОЛХОЗ, СОВХОЗУУДТА ХАБАРАЙ ТАРИЛГЫН ХЭР ЯБАЖА БАЙҺАН ТУХАЙ

1973 оной майн 28-най мэдээн

(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Республикымнай колхоз, совхозуудта хабарай тарилгын хүдэлмэри түлэг дундаа. Хабарай һүүлшын һарада хүйтэн байжа, ажахынуудай таряашад энэ шухала хүдэлмэреэ орой захалһан байна. Тиимэһээ эртын ороохото, бобово ургамалнуудые тарилга мүнөөшье болотор үргэлжэлһөөр. Хэрбээ үнгэрэгшэ жэлэй энэ үедэ республикын колхоз, совхозууд хабарайнгаа эртын тарилгые сүм дүүргээд байбал, мүнөө энэ хүдэлмэри 70 процент дүүргэгдээ. Тэрэ тоодо ороохото, бобово ургамалнуудай 85 процент таригданхай.

Хабарай тарилгын хэр ябажа байһан тухай республикын статистическэ управлениин майн 28-най мэдээ эндэ толилхомнай.

Аймагууд	Хабарай тарилга бүхыдөө	Ороохото, бобово ургамалнууд
Баргажанай	52	70
Баунтын	22	60
Бэшүүрэй	80	90
Зэдын	61	79
Яруунын	64	83
Загарайн	69	84
Захааминай	70	91
Кабанскын	94	98
Хэжэнгын	72	81
Хурамхаанай	74	90
Хяагтын	69	79
Мухар-Шэбэрэй	68	81
Ахын	—	—
Прибайкалиин	76	93
Хойто-Байгалай	45	86
Сэлэнгын	74	86
Түнхэнэй	72	88
Улаан-Үдын	71	90
Хоринн	67	89
Республика бүхыдөө	70	85

Хабарай бүхы тарилга. Байгша ондо республикымнай ажахынууд 791.451 гектарта тарилга хэхэ байбал, энээнээ 556.155 гектарта хүргөө. Энэ шухала хүдэлмэриие Кабанскын аймагай механизаторнууд эмхи гүримтэйгээр ябуулна гэжэ онсо тэмдэглэхэ шухала. Һаянай байдалаар эндэ 37.365 гектарта тарилга хэгдээ гэхэ гү, али түсэбэй дүүргэлтэ 94 процент болоно. Бэшүүрэй аймаг тарилгаяа 80 процент, Прибайкалиин—76 процент дүүргээд байна. Энэ талаар Яруунын, Зэдын механизаторнууд гээгдэнги.

Ороохото болон бобово ургамалнууд. Колхоз, совхозууд 579.078 гектарта эдэ ургамалнуудые тариха байбал, мүнөө үедэ 491.694 гектарта хэгдэбэ. Эдэ ургамалнуудаа Кабанскын ажахынууд ойрын үдэртэ дүүргэхэ болонхой. Улаан-Үдын, Прибайкалиин, Бэшүүрэй аймагууд энэ ажалаа 90 гаран процент дүүргэнхэй.

Шениисэ 343.420 гектарта таригдаа гэхэ гү, али республикымнай 8 аймаг хараалһан түсэбөө амжалтатайгаар дүүргэбэ. Загарайн, Баргажанай ажахынууд шэнисэеэ һаяар тарижа дүүргэхэнь.

Обёос 164.718 гектарта таригдаха. Мүнөө тус ургамал 82.435 гектарта хүрөөд байнхай. Захааминай ажахынууд 4487 гектарта обёос тарижа, хараалһан түсэбөө 109 процент дүүргэбэ. Кабанскын, Хойто-Байгалай, Хоринн ажахынууд хараалһан түсэбөө 89—82 процентдэ хүргөөд байна. Хяагтын аймагай колхоз, совхозууд 11.733 гектарта обёос тариха байһан һаа, оройдоол 3337-до хүргэнхэй. Зэдын, Мухар-Шэбэрэй таряашад хожомдожо ябана.

Горох. Зүргаан аймаг горохоо тарижа дүүргэбэ. Энэ шухала ургамалые Кабанскын аймагай ажахынууд ехээр ургуулжа абадаг юм. Байгша ондо аймагай механизаторнууд 6032 гектарта горох тарижа, түсэбөө 107 процент дүүргээ. Түнхэнэй колхоз, совхозууд энэ ургамалые 2666 гектарта таринхай. Мухар-Шэбэрэй таряашад мүнөө жэлдэ 1.825 гектарта тариха байбал, энэнээ 1692 гектарта хаяад байна. Республика дотор 19.992 гектарта горох таригдаа гэхэ гү, түсэбэй дүүргэлтэ 97 процент болоно.

Хара таряан. Республикын колхоз, совхозуудта 6.448 гектарта хара таряан таригдаба. Ойрын үдэрнүүдтэ бүхы аймагууд энэ ороохото ургамалые тарижа түгэсхэхэнь.

Гэршүүхэ. Энэ жэлдэ аймагуудта 5681 гектарта гэршүүхэ таригдаха һаа, мүнөө 819 гектарта хэгдээ. Гансал Хурамхаанай ажахынууд 644 гектарта тарилга хэнхэй. Зэдын, Улаан-Үдын аймаг тус бүридөө 13—25 гектарта гэршүүхэ таряад байна. Бэшэ аймагууд энэ хүдэлмэреэ үшөө захалаагүй байһаар.

Ешмээн. Республикын ажахынуудта майн 28-най дүнгөөр 38.580 гектарта ешмээн таригдаһан байбал, Яруунын аймаг 20.034 гектарта тарилга хэжэ дүүргэбэ. Ешмээн тариха ажалаа дүрбэн аймаг дүүргэбэ. Харин Зэдын таряашад 174 гектарта тарилга хэжэ, даабаринигаа дүүргэлтые миил 24 процентдэ хүргэбэ.

Кукуруза. Республикымнай колхоз, совхозууд байгша ондо 52.089 гектарта кукуруза ургуулжа абаха юм. Бүхы ажахынууд силосэй шухала ургамалай тарилга хэжэ захаланхай. Захааминай кукурузашад 289 гектарта тарилга хэжэ, даабаряа 111 процент дүүргэнхэй. Мүн Хурамхаанай механизаторнууд кукуруза тарилгаяа 2093 гектарта хүргэбэ, түсэбынь 3666 гектар. Бэшүүрэй, Кабанскын, Сэлэнгын кукурузашад хараалһан ажалайнгаа хахадһаа ехые хэбэ. Силосэй бусад ургамалнууд 39.414 гектарта хэгдэхэ байбал, мүнөө 24.463-да хүргөө гэхэ гү, али түсэбэй дүүргэлтэ 62 процент болоно.

Хартаабха. Эдеэ хоолой шухала энэ зүйлые Хяагтын, Хурамхаанай, Захааминай аймагууд һуулгажа дүүргэнхэй. Кабанскын аймаг 1.112 гектарта хартаабха һуулгаха түсэбөө дүүргэхэ дүтэлөө. Бэшүүрэй, Загарайн, Мухар-Шэбэрэй, Улаан-Үдын аймагай ажахынуудта энэ хүдэлмэри муу бэшээр ябуулагдана. Эдэ үдэрнүүдтэ бүхы ажахынууд овощ һуулгажа захалба. Мүнөө үедэ 395 гектарта овощ һуулгагдаа гэхэ гү, али дүүргэлтэнь 21 процент болоно.

РСДРП-гэй II съездын 70 жэлэй ойе угтуулан

В. И. Ленинэй музейнүүдэй хүдэлмэрилэгшэдэй научна конференци

Хэдэ мянган москвичууд ба ниислэлэй айлшад В. И. Ленинэй Түбэй музейн залнуудта үдэр бүри орожо харадаг. Эдэнэр агуу вождиин ажабайдал, ажал ябуулга тухай, тэрэнэй эмхидхэн байгуулһан Коммунис партиин баатар габьяата түүхэ тухай, ленинизмын агуу сургаал бодолой бүхы дэлхэй дээрэ илан мандажа байһан тухай хөөрэхэ материалнуудтай ехэтэ һонирхон танилсана.

Музейн хүдэлмэрилэгшэд РСДРП-гэй II съездын 70 жэлэй ойдо бэлэдхэл мүнөө үргэнөөр ябуулжа байна. КПСС-эй түүхэтэ замые харуулһан тусхай выставкэ энэ гайхамшаг ойдо зорюулагдан бэлдэгдэнэ. «Ленин — шэнэ түхэлэй партиие эмхидхэн байгуулагша», «РСДРП-гэй II съезд, тэрэнэй бүхэдэлхэйн-түүхэтэ удха шанар», «Парти тухай Ленинэй һургаал, бодото дээрэ тэрэнэй бэелэлгэ» гэһэн ба бусад асуудалнуудтай лекцинүүдые научна хүдэлмэрилэгшэд музейн залнууд соо, Москвагай предприятинуудта уншана.

Түбэй музейн Ленинградтахи, Ульяновск, Киев, Ташкент ба бусад городуудтахи филиалнууд дотор, Ильичэй мемориальна бүхы музейнүүд соо ехэ хүдэлмэри хэгдэжэ байнхай. Энээндэнь Москвагайхид шухала туһаламжа үзүүлнэ.

РСДРП-гэй II съездын 70 жэлэй ойдо зорюулжа Түбэй музейн эмхидхэһэн научна конференцидэ оронои ленинскэ бүхы музейнүүдэй хүдэлмэрилэгшэд майн 29-дэ Москвада суглараа. В. И. Ленинэй Түбэй музейн директор О. С. Кривошеина тус конференциие нээбэ. «Коммунист» журналай ахамад редакторай орлогшо, түүхын эрдэмэй доктор Е. Н. Бугаев «РСДРП-гэй II съезд, тэрэнэй бүхэдэлхэйн-түүхэтэ удха шанар» гэһэн элидхэл хэбэ. Тэрэшэлэн: «РСДРП-гэй II съездэ бэлдэжэ байха үеэр ленинскэ «Искра» газетые эмхидхэлгын зарим асуудалнууд», «II съездэ бэлдэхэ хэрэгтэ В. И. Ленинэй дүүргэһэн үүргэ», «Большевигуудэй партиие байгуулха бэлэдхэлэй хэгдэжэ байха үеын Петербургска социал-демократическа эмхи» гэһэн ба бусад мэдээсэлнүүд мүн лэ соносогдоо.

Конференциин хүдэлмэридэ СССР-эй Революциин түбэй музейн, Гүрэнэй түүхын ба Москвагай бусад түүхын-революционно музейнүүдэй научна хүдэлмэрилэгшэд хабаадана.

(ТАСС).

ЧЕХОСЛОВАКИИН ПРЕЗИДЕНТТЭЙ ХӨӨРЭЛДЭБЭ

ПРАГА. (ТАСС). ЧССР-эй президент Л. Свобода комитедэй түрүүлэгшэ, армиин генерал П. И. Батов түрүүтэй Дайнай ветерануудай Советскэ комитедэй делегацитай майн 29-дэ Прагын Градта уулзаба. Совет делегаци фашизмда эсэргүү тэмсэлшэдэй Чехословак союзай II съездын хүдэлмэридэ хабаадаһан байна. Хани халуун хөөрэлдөөндэ Чехословак союзай түлөөлэгшэд хабаадаа.

Ээлжээтэ уулзалга

ЖЕНЕВЭ. (ТАСС). Стратегическэ зэбсэгүүдые хизаарлаха тухай хөөрэлдөөнүүдтэ хабаададаг совет ба американ делегацинуудай ээлжээтэ уулзалга эндэ майн 29-дэ болоо.

НАУЧНА НЭГЭДЭМЭЛ КОНФЕРЕНЦИ

Буряадай АССР-эй 50 жэлэй ойдо зорюулагдажа, научна нэгэдэмэл конференци Улаан-Үдэ хотодо, республикын Министрнүүдэй Соведэй конференц-зал соо үсэгэлдэр эхилбэ.

КПСС-эй обкомой секретарь К. М. Продайвода Буряадай АССР-эй анхан тогтоогдоһон, республикын табин жэлэй алдарта зам тухай тобшохон мэдээсэл хэжэ, энэ научна нэгэдэмэл конференциие нээбэ. Новосибирск, Эрхүү хотонуудай, республикымнай эрдэмтэд, партийна, советскэ органуудай, олониитын түлөөлэгшэд энэ конференцидэ хабаадалсана.

КПСС-эй обкомой секретарь А. А. Бадиев «Буряадай АССР-ые байгуулга, тэрэнэй хүгжэлтэ—ленинскэ национальна политикын илан мандалга» гэһэн, СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин түүхэ, хэлэ бэшэгэй болон философиин институдай директор, академик А. П. Окладников «Ород, буряад арадуудай хани барисаанай түүхэтэ эхин үндэһэн» гэһэн, СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай президиумэй түрүүлэгшэ, ветеринарна эрдэмэй доктор, профессор В. Р. Филиппов «Буряадай АССР-эй дээдэ һургуулинуудай, эрдэм наукын хүгжэлтэ» гэһэн элидхэлнүүдые хэбэ.

Мүнөөдэр конференци хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлһээр.

...ХАДА УУЛЫН ХАРГЫГААР...

...уряад оронаймнай холын отара, гүүртэнүүдэй хони..., малшадай, хабарай тарилгада ябажа байһан механи...торнуудай эрилтэ хангахын түлөө соёлшод, худалдаа ...анай, эмнэлгын хүдэлмэрилэгшэд, ажаһуудалай ...һинадайхид оролдолго үүсхэлээ гаргажа байна. Һаад...өөр, урматайгаар, үнэн зүрхэ сэдьхэлһээ оролдожо ...аһан хүнүүд лэ амжалта туйладаг гэжэ хэндэшье ...жэ. Хонишод, малшад, механизаторнууд, таряашадай ...һайнаар ажаллаха хэрэгтэ өөһэдынгөө хубитые ...дадаг соёлшод, эмшэлэгшэд, худалдаа наймаанай хү...мэрилэгшэд, ажаһуудалай комбинадайхид уялгануу...һайн мэдэнэ, тэдэнээ дүүргэхын түлөө оролдожо, хада ...харгынуудаар үдэр һүнигүй гүйлгэлдэнэ ха юм.

...программатай концерт хараһан малшан, таряашан ...хүдэлмэридөө урматайгаар ородог. Хэдэн арбаад ...до ошоһон совхозой гү, али колхозой түб бууса ошо...бахынгаа орондо гүүртэ, отара, полевой стан дээрэ ...тэй эд бараагаа абаһан, захил хэһэн хонишод, меха...торнууд, малшан ямар ехэ сагаа алманаб даа!

...үлэй үедэ республикымнай аймагуудай соёлой ор...удай дэргэдэ автоклубууд бии болонхой. Энэ авто...ехэ таарамжатай машина гээд соёлшодой магтажа ...нь оло дахин дуулдадаг. Үнэхөөрөөшье автоклу...шадамараар хэрэглэһэн соёлшод ехэ амжалта туйла...

...дын аймагай Торинн совхозой автоклубые энэ талаар ...маар. Автоклубые даагша Антонина Поликарповна ...ева ажал хүдэлмэреэ зүбөөр эмхидхэжэ, ажахынгаа ...ад, хонишод, механизаторнуудые соёл культурын ...р тон һайнаар хангана. Эдэнэр комплексно бригада ...улаад, хүдөө нютагаар ябадаг заншалтай. Соёлой ...ой хүдэлмэрилэгшэд, библиотекарьнүүд, киномеха...лектор, фельдшер болон агитбригадын гэшүүд энэ ...лексно бригадада оролсодог. Комплексно бригада ...мнай холын отара, гүүртэнүүдэй хонишод, малша...хангаха эгээл һайн арга боломжо олгодог байна бшуу. ...шоднай комплексно бригада байгуулан ажаллахадаа, ...адай томохон бууса дээрэ гү, али культбаза дээрэ ...шадарай малшадые суглуулаад, кино харуулдаг, ...уншадаг, концерт табидаг һайн һайхан заншалтай ...хой. Энэ талаар Торинн совхозой автоклуб олон ...шалгаржа, 1972 ондо соёл культурын талаар мал...е хангалгаар республика дотороо түрүү һуури эзэ...н.

...лшад, хонишодые хангаха талаар комплексно бри...үүдые эмхидхэхэ хэрэгтэ Захааминай соёлшод ехэ ...ра хандуулна. Захааминай аймагай библиотекэнүү...хүдэлмэрилэгшэд холын гүүртэ, отарануудта номуу...олоор тараажа, олон уншагшадтай болонхой. Эдэнэр ...н гэжэ хүдэлнэб? Нүүдэл библиотекэнүүдые олоор ...дээд, малшадай томо бууса гү, али культбазада ...үдые суглуулаад лекци уншадаг, кино харуулдаг, ...ерт табидаг, номуудые тараадаг юм. «Ганса нэгэ ...зубшаһаар ябатар ехэ саг үнгэрнэ, малшадай за...инь бидэниие хүлеэхэ баатай болоно. Тингээдшье ...малшанайда олоороо ошоод лекци уншажа, кино, ...рт һубарюулан харуулбал, ажалдань һаалта хэжэ ...ош. Үгышье һаа, мүнөөдэр лекци, үглөөдэр кино ...лха гэхэдэш, нүгөөдэ малшадынь хүлеэжэ байха. ...ушарһаа лекторээ нэгэ тээшэнь, киномеханигаа ...тээшэнь, агитбригадынгаа концерт табидаг нүхэдые ...ахи гүүртэдэ эльгээбэл лаха юм» — гэжэ зарп...л хэлэдэг. Үнэн дээрэ Захааминай, Мухар-Шэбэрэй, ...аймагуудай соёлшодой дүй дүршэлые хаража үзэ...ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэдтэй суг табиһан тус...рафигай ёһоор малшад, хонишодые нэгэ буусада ...лхада ехэ зохид байна.

...ан-Үдын аймагай «Улаан Оронго» колхозой соёлой ...ой хүдэлмэрилэгшэдэй энэ талаар ябуулдаг ажал ...эриие һайшаамаар. Оронгын соёлой ордониие дааг...КПСС-эй гэшүүн Софья Содномовна Содномова ...н жэлээ хүдэлжэ байна. Үнгэрһэн найман жэлэй ...да нүхэр Содномова соёлой ажал хүдэлмэриин бага ...дүй дүршэлтэй болонхой. Оронгын соёлой ордоной ...агитбригада эмхидхэгдэһээр үнинэй. «Улаан ...» колхозой хорин зургаан отара, һаалиин гурбан ...э соёлшод машинаар ошожо, концерт наада ха...г, уласхоорондын байдал тухай хөөрэлдөө үнгэргэдэг ...юм. Оронгын соёлшод ажалай түрүү дүй дүршэлые ...дунда нэбтэрүүлхэдээ ехэ шадамар болонхой. Жэ...дэ, нэгэ хонишонойдо ошобол, нүгөө түрүү нүхэ...үрэ дүнгүүд тухай хөөрэжэ үгэдэг, яахадаа тэрэш ...дүнгүүдые туйлааб гэжэ тайлбарилдаг байна. Энэ ...ршэлынь яһала һайшаамаар, хонишодой мүрысөө...шые улам шангадхана.

...өө манай республика дотор 150 гаран автоклуб ...«Автоклубые шадамараар хэрэглээ һаа, малшад, ...одые ехэл һайнаар хангажа болохо. Зүгөөр авто...й ходо эбдэржэ бидэниие зобооно. Заһабарилха ..., олонхи ушарта запасной частьнууд олдожо ...й хашадаг» — гэжэ республикын соёлшодой энэ ...болоһон зүблөөн дээрэ ехэ шүүмжэлэл гараа һэн. ...рөөшье библиоус, автоклубуудые заһабарилха, ...ой частьнуудаар хангаха уялгатай «Сельхозтехни...гэдэлэйхид өөһэдымнай хэхэ юумэн ехэ гээд туһа ...э үгэдэггүй байна.

...барай эртын тарилгын дүүрээшье һаа, таряалан ...хэхэ ажал хүдэлмэри үшөөл ехэ байна. Кукуруза, ...тариха ехэ ажал бии. Эгээл энэ үедэ таряашад, ...заторнуудые хангаха хэрэгшье үшөөл орхигдоогүй ... Тиин гэһээш зарим аймагуудай соёлшод таряашад, ...заторнууд тухайгаа огто мартажархинхай байха ... Жэшээлхэдэ, Түнхэнэй аймагай Хэрэн тосхоной соё...рдонойхид хабарай тарилгын үедэ полевой стануудта ...е концерт табяагүй байха юм. Энэ соёлой ордоной ...агитбригада эмхидхэгдэнхэй нэрэтэй. Теэд тэ...баянистгүйбди гэжэ шалтаад, малшад, механиза...үдта ошоногүй, концерт наада харуулнагүй, лекци ...агүй. Мүн Бэшүүрэй, Хэжэнгын аймагуудта хаба...рилгын үедэ агитбригаданууд ехэ муугаар хүдэлжэ...

...шад, хонишод зуһаландаа буужа эхилбэ. Тиимэ...республикымнай соёлшод хүн зониие, нлангаяа холын ...гүүртэнүүдтэ ажаһуудаг, ажалладаг хонишод, мал...е зунай һаранuудта һайнаар хангахын тула шэнэ ...табижа, хүдөө нютагуудаар ябаха, лекци уншаха, ...кино харуулха болоно. Зунай сагта эдэ хэмжээ ...нуудые хэхэдэ бүришье ехэ арга боломжотой ха...

...уулын харгынууд соёлшодые хүлеэһээр.

«МЕТЕОР» НИИДХҮҮЛЭГДЭБЭ

ТАСС-ай МЭДЭЭСЭЛ

...й уларил шэнжэлхэ ...тотой, Газарые тойрон ... «Метеор» гэжэ хэ...он 1973 оной майн 29-... Советскэ Союзһаа табиг-... Сагай уларил шэнжэл...ативна албанда хэрэг...шухала мэдээсэлнүү...баха зорилготойгоор ...эл одон табигдаһан ...

...л одон иимэ пара...үдтэйгээр замдаа гар...

Газарһаа холодолгын захань (апогей) — 909 ...тр;

Газарһаа холодолгын захань (перигей) — 867 ...тр;

...рмайнь һөөлжүү — ...градус;

Газарые түрүүшээр ...минута соо тойрон даб-...

...эрсэг дэлхэйн үдэрэй ...ин таладахи саһанай, ...дүрэ зурагуудые буулгаха, Газарай ба агаарай халуун элшын тудаса ба сасаралгые тодорхойлхо аппаратура хэмэл одон дээрэ тодхогдонхой.

Сагай уларил шэнжэлхэ аппаратураһаа гадна, хэмэл одон Газар хоёрой хоорондохи холбоо хангаха түхеэрэлгэ, наранай элшээр хүдэлхэ батарей, замбуулиндахи замые тодо наринаар хэмжэн тодорхойлхо радио-түхеэрэлгэ, приборнуудай ба научна аппаратурын хүдэлмэри тухай баримтануудые Газарта дамжуулха радиотелеметрическэ түхеэрэлгэ «Метеор» дээрэ табигдаһан байна.

Хэмэл одон дээрэ тодхогдоһон аппаратура һаадгүй һайнаар хүдэлнэ. Абтаһан мэдээсэлнүүд залан хүтэлбэрилхэ-тоолон тодорхойлхо түбтэ шэнжэлэгдэжэ байна. Сагай уларил тухай мэдээсэл СССР-эй Гидрометцентртэ эльгээгдэнэ.

Партийна ябадалда

АРГА БОЛОМЖО БИИ

Саянанай совхозой Харбяангуудай отделениин партийна эхин организациин суглаан дээрэ ажал хэрэг тухай шухала хөөрэлдөөн болоо. Партком намда экономист һэн туладам «Совхозой экономическа ажал хэрэг яажа һайжаруулхаб» гэһэн элидхэл хэхыем даалгаһан байгаа. Энэ отделенидэ ажалынь муугаар ябажа байна. Совхоз үнгэрһэн 1972 оние гарзатайгаар дүүргээ һэн. Гол шалтагаанинь юуб гэхэдэ, газар таряалан болон мал ажал эрхилхэ хэрэг муу байна. Энээн дээрэһээ боложо, гол продукцинуудые үйлэдбэрилхэ түсэбынь дүүргэгдэнэгүй. Продукци үйлэдбэрилгэдэ ехэ гаргаша хэгдэжэ, өөрынь үнэ сэн дээшэлһэн байна.

Совхозой дүрбэн отделенинүүдэй дунда Харбяангуудай отделени нёдондонойнгоо ажалай дүнгүүдээр эгээн һүүлдэ байгаа. Һү һаалиин ашагтай (Нугын болон Харбяангуудай МТФ-нүүд жэлэй туршада үнеэн бүриһөө 2000-аад килограмм һү һааһан юм) байгаашье һаань, зүгөөр энэнь үйлэдбэридэ туһалаагүй. Ороохон болон малай тэжээл тон багаар хуряагдаа, хонин ехэ гарзатай байгаа. Мүнгэндэ оруулжа харабал, түсэбөө 460 мянган түхэригэй орондо оройдоол 360 мянган түхэригөөр дүүргээ. Нэгэ түхэриг гаргашалаад, 55 мүнгэнэй продукци үйлэдбэрилһэн болоно.

Отделени гектар бүхэн дээрэһээ 9,5 центнер ороохо, 81 центнер кукуруза, 9,2 центнер үбһэ хуряаһан байна. Түрүү кукурузашан Павел Жанчипович Аюшеев плантацииингаа гектар бүхэн дээрэ оройдоол 100-аад центнер кукуруза ургуулаа. Тэрэ урда жэлнүүдтэ гектар бүхэнһөө 500-аад болон дээшэ центнер кукуруза хуряадаг байһан юм.

Коммунистнууд Я. Ошоров, Л. Гонгоров, Н. Маланов болон бусад газараа муугаар ашагланабди гэжэ тэмдэглээ. Хүдөө ажахын ургамалнуудай бага ургаса абадаг шалтагаанинь энэл ха юм. Бидэ тариилга хэхэ газарайнгаа хүрьһэ муугаар бэлдэнэбди. Поли болон сабшалангдаа үтэгжүүлгэ багаар оруулнабди. Бригадир Д. Д. Лопсонов болон агроном Б. Ж. Борхонов гэгшэд даажа абаһан ажал хэрэгтээ харюусалга багатайгаар хандана. Тэдэнэр ажалдаа эдэбхи үүсхэл гарганагүй, үйлэдбэри дээрэ хүдөө ажахын эрдэмэй түйлалтануудые, түрүү дүй дүршэл һулаар нэбтэрүүлнэ.

Харбяангуудай һү һаалиин фермые даагша А. А. Арбалжинов үйлэдбэрилэгдэһэн һүнэй өөрынь үнэ сэнгэй дээгүүр байһые мэдэрхэ зуураа, отделениин хүтэлбэрилэгшэдые шангаар шүүмжэлбэ. Хэрбээ газараа һайнаар элдүүрилээд, саг соонь үтэгжүүлээд байгаа һаань, ехэ ургаса абахаар гэжэ тэрэ хэлэбэ. Тэжээлэй бии байбал, һүн ехээр һаагдангүй яахаб. Энээн тухай булта бодожо үзэхэ ёһотой.

Отделенидэ техникэ болон малай байрануудые заһабарилгада, мал эмшэлгэ болон үрэжүүлгэдэ, тракторнуудай түлишэ-тоһодоогын материалнуудта, малай байрануудые заһабарилгада ехэ гаргаша хэгдэнэ.

— Иимэ ушарнууд болодог, — гэжэ КПСС-эй гэшүүн Ошоров хэлэбэ. — Хэрбээ тракторист МТФ-дэ гурбан кубометр түлеэ асараа һаа, зургаа болгоод бэшэдэг. Тиигэжэ байхадань ямар фермэ ашаг үрэтэйгөөр хүдэлхэб даа?

Партийна суглаан дээрэ үнгэрһэн жэлэй болон юһэдэхи табан жэлэй гурбадахи жэлэй нэгэдэхи кварталай дүнгүүд зүбшэн хэлсэгдэжэ, зохихо шиидхэбэри абтаба. Тэрээн соогоо партийна эхин организациин бюро болон отделениин соведые үйлэдбэриин коллектив бүхэнэй ажалда бии байһан дутагдалнуудые усадхаха талаар тодорхой хэмжээнүүдые абахыень партийна бюро уялгалагдаба.

Отделенине совхоз соогоо түрүү зэргэдэ гаргаха бүхы арга боломжо бии. Гансал һайнаар хүдэлхэ хэрэгтэй.

В. СЫРЕНОВ.
Саянанай совхозой парткомой секретариин орлогшо, ахалагша экономист

Түнхэнэй аймаг.

СЕМИНАР БОЛОБО

Хэжэнгын аймагай партиин райком лектор, агитатор болон политинформаторнуудай семинар һаяхан үнгэргэбэ. КПСС-эй обкомой лектор Р. Б. Гармаев «КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1973 оной) Пленумэй дүнгүүд тухай» элидхэл хэбэ.

КПСС-эй Хэжэнгын райкомой секретарь А. Б. Раднаев республикын 50 жэлэй ойдо зорюулан, аймагай ажалшадай абаһан социалис уялгануудай дүүргэлтэ тухай, нютагай Соведүүдтэ һунгалта үнгэргэхэ талаар аймагай партийна организациин зорилгонууд тухай хөөрэбэ.

Партиин райкомой пропаганда ба агитациин таһагай даагша Б. Х. Жамбалов «Ойрын жэлнүүдтэ Буряад ороной экономико ба культурын хүгжэлтэ» гэһэн темээр элидхэл хээ.

Аймагай лекторнууд, политинформаторнууд болон агитаторнууд семинар дээрэ дүршэлөөрөө андалдаа.

М. ОШИРОВ,
«Хэжэнгын гол» газетын хүдэлмэрилэгшэ.

Зураг дээрэ: Сэлэнгын аймагай суута һаалишан, ВДНХ-гай алтан медальта Долгор Жалсановна Очирова. Тэрэ һаалишанаар 30 гаран жэлдэ ажаллажа, һүүлэй 3 жэлэй туршада 20 үнеэн бүриһөө 4500 литр һү һаажа, аймаг соогоо түрүү һуури эзэлжэ ябана.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Үүсхэл гаргаһан ажахыда

АЛМАЛТА, АРЬБАЛАЛТЫН ТҮЛӨӨ

Байгша оной түрүүшын хахад жэл соо ашаа шэрэхэ даабаряа болзорһоонь урид дүүргэжэ, 4,5 миллион киловатт-час электрын элшэ хүсэ, 100 тонно шэнгэн түлишэ арьбалха гэһэн социалис уялга түмэр замай Улаан-Үдын локомотивна депогой хүдэлмэришэд абаһан юм. Энэ хараа зорилгонуудаа бодото дээрэнь бэелүүлхын тула хүдэлмэришэднай оролдоно. Локомотивуудые һаадгүйгөөр, түргэнөөр ябуулха гэжэ станциин дежурнанууд, түмэр замай хүдэлмэришэд, машинистнууд бултадаа эрмэлзэнэ. Локомотивуудые суудхэдээ 1000 километр зайда ябуулха гэһэн мүрысөөндэ машинистнууд хабаадалсана.

Локомотивна депогой үнинэй машинист Александр Яковлевич Емцев локомотивуудые суудхэдээ 1000 километр зайда ябуулдаг болоһоор үнинэй. Энэ түрүү машинистын дүй дүршэлые халан абаха гэжэ манай депогой залуу машинистнууд яһала оролдоно. Александр Яковлевич Емцев олон жэл түмэр замда хүдэлһэн. Паровоз, тепловоз жолоодоһон, харин мүнөө электровоздо ажаллана. Машинистын эгээл дээдын, нэгэдэхи классай үнэмшэлгэтэй. Иимэ үндэр мэргэжэлтэй, дүршэл шадабаритай машинистнууд манай деподо олон юм. Тэдэнэр түрүү ажалай үльгэр жэшээ харуулдаг.

Манай деподо залуу хүдэлмэришэд олон боложо байнхай. Энэ тон һайшаалтай. Тусгаар курснуудые, техникум дүүргэһэн мэргэжэлтэд электровоз жолоодоно. Олохон машинистнууд мүнөө дээдын һургуулинуудта заочноор һуралсажа, мэргэжэл шадабаряа улам дээшэлүүлнэ. Тиинишьегүй яаха гээшэб! Хүсэ ехэтэй локомотивуудые һаадгүйгөөр ябуулхын тула мэргэжэл шадабари хэрэгтэй болоно ха юм.

Машинистнууд Н. Г. Севотрусов, Л. Н. Котенков, Г. А. Воробьев гэгшэд мүнөө локомотивуудые суудхэдээ дунда зэргээр 1000—1040 километр зайда ябуулдаг болоо. Эдэнэр локомотивуудые түргэнөөр ябуулхынгаа хажуугаар ехэ ашаа тээһэн составуудые жолоодон гараха гэжэ эрмэлзэнэ. Дунда зэргээр 3260—3270 тонно ашаа шэрэжэ гарадаг болонхой. Машинист А. Я. Емцев һаяшаг 3292 тонно ашаа тээһэн поездые жолоодон гараа.

Энэ баримта хараад үзэхэдэ манай депогой машинистнууд локомотивуудые түргэнөөр ябуулжа, ехэ ашаа шэрэхэ дүүрэн арга боломжотой гэжэ һанагдана.

Локомотивна депогой машинистнууд локомотивуудые түргэнөөр ябуулдаг болоһонойнгоо ашаар байгша оной түрүүшын квартал соо 4 миллион 386 мянган киловатт-час зайн гал, 125 тонно шэнгэн түлишэ арьбалжа, байгша оной түрүүшын хахад жэл соо абаһан уялгаяа болзорһоонь гурбан һараар уридшалан дүүргэһэн байна.

Бидэнэр түйлаһан амжалтаяа саашадань арьбадхаха гэһэн шухала зорилго табяад, үдэр бүри улам габшагайгаар хүдэлнэбди. Машинист-инструкторнууд А. В. Ларинцев, В. М. Филюков гэгшэдэй даадаг локомотивна колоннонуудай машинистнууд ашаа шэрэхэ даабаряа үдэр бүри үлүүлэн дүүргэжэ, социалис мүрысөөндэ эрхимлэнэ. Ажалай түрүүшүүлэй дүй дүршэлые халан абаһан бэшэшье олон машинистнууд амжалта түйлажа, арадай ажахыда шухала хэрэгтэй ашаа саг болзор соонь хэрэглэгшэдтэ хүргэнэ.

Манай депогон машинистнууд апрель һарые «улаан маршрудууд» гэжэ нэрлээд, ехэ ашаатай поезднуудые түргэнөөр жолоодон ябуулха гэжэ мүрысөө. Булта машинистнууд «улаан маршрудаар» ашаа шэрэжэ, олоһон мүнгэеэ юһэдэхи табан жэлэй даабари болзорһоонь урид дүүргэхэ фонддо оруулһан байна. Ехэ ашаа шэрэхэ 500 состав эмхидхэгдэһэн юм. Тиигэжэ хараалагдаһан түсэбһөө гадуур 100 мянган тонно ашаа шэрээ һэмди.

Бэрхэ машинистнууд В. Ф. Шайдуров, А. Я. Емцев гэгшэд локомотивуудые түргэнөөр ябуулжа, электрын элшэ хүсэ ехээр арьбална. Эдэнэр ашаа шэрэһэн локомотивуудые час соо дунда зэргээр 54 километр ябуулха юм аад, 60—61 километр түргэнөөр гүйлгэнэ. В. Ф. Шайдуров апрель һара соо локомотивуудые дунда зэргээр часай 60,7 километр ябуулһан, ехэ ашаа шэрэһэн байха юм. Иимэ дүршэл шадабаритай машинистнууд манай деподо олон боложо байнхай.

Бидэнэр локомотивуудые бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглаха, электрын элшэ хүсэ арьбалха гэһэн үүсхэл гаргаа һэмди. Энэ үүсхэлыемнай Зүүн-Сибириин түмэр замай депонуудай коллективүүд дэмжэһэн юм. Үдэр хоногой ошохо тума социалис мүрысөөнэй эршэ улам шангадана.

Депогоймнай дэргэдэ коммунис ажалай, экономико шудалха курсанууд нээгдэһэн юм. Энэ курсануудта олохон хүдэлмэришэд һуралсана. Эрхим түрүү машинистнууд, инженерно-техническэ мэргэжэлтэд ажалаа яажа эмхидхэхэ тухай хөөрэдэг юм. Энэ курсануудта һураһан машинистнууд, машинистнуудай туһалагшад ехэ юумэ мэдэжэ, ойлгожо абана. Ажалаа зүбөөр эмхидхэжэ, амжалта түйлана.

Манай депогой коллектив апрель һара соо тон габшагайгаар хүдэлжэ, ашаа шэрэхэ даабаряа үлүүлэн дүүргэһэн байна.

Буряадай АССР-эй 50 жэлэй түүхэтэ ойн һайндэр газаа орожо ерэбэ. Байгша оной түрүүшын хахад жэлэй даабари болзорһоонь урид дүүргэжэ, энэ түүхэтэ һайндэрые ажалай бэлэгүүдтэйгээр угтаха гэжэ манай депогой коллектив зоригжонхой. Хэлэһэн үгэдөө хүрэхын тула бидэнэр үдэр бүри улам эдэбхитэйгээр хүдэлжэ байнабди. Үнгэрһэн дүрбэн һара соо яһала гэмгүй хүдэлжэ гараабди. Даабаряһаа гадуур хэдэн мянгаад тонно ашаан шэрэгдээ. Электрын галай элшэ хүсэн ехээр арьбалагдаа. Май соо ажалайнгаа эршэ һуладхангүй ажаллажа гараабди. Республикынгаа һайндэртэ ажалай һайн бэлэг бэлэгхэбди.

Э. ФАДЕЕВ.
Улаан-Үдын түмэр замай локомотивна депогой машинистын туһалагша.

ХЕРСОНОЙ ОБЛАСТЬ. Скадовска районой колхоз, совхозуудай таряашад ерээдүйнгөө ургасын түлөө тэмсэжэ эхилэнхэй. «Гектар бүхэнһөө шадаал һаа ехэ таряа хуряаха» гэһэн уряа доро эндэхи Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой механизаторнууд хабарайнгаа тарилгые хэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: колхозой поли дээрэ тарилгын үедэ.

ТАСС-ай фотохронико.

СОЦИАЛИС МҮРЫСӨӨНЭЙ ДҮН ГАРГАХА ГУРИМ

«Арадай ажахын 1973 оной түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө промышленностиин, барилгын болон транспортын хүдэлмэрилэгшэдэй Бүхэсоюзна социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэ тухай» КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй болон ВЛКСМ-эй ЦК-гай тогтоолые хүтэлбэри болгон, партиин обкомой бюро, БурАССР-эй Министрнүүдэй Совет болон облпрофсовет социалис мүрысөөнэй шэнэ дүримүүдые баталан абаба.

Энэ дүримүүдэй ёһоор социалис мүрысөөнэй үрэ дүнгүүд квартал бүхэндэ согсолон гаргагдаха, илажа гарагшадта партиин обкомой, республикын Министрнүүдэй Соведэй болон профсоюзай областной соведэй дамжуулгын Улаан тугууд барюулагдаха болоо. Мүрысөөндэ түрүүлжэ гарагшад республикын Хүндэлэлэй самбарта, республикын газетэнүүдэй Хүндэлэлэй самбарта бэшэгдэхэ юм.

Партиин Улаан-Үдын горком болон горсоведэй гүйсэдком, КПСС-эй райкомууд, райсоведүүдэй гүйсэдкомууд болон профсоюзай обкомууд промышленностиин, барилгын, транспортын, худалдаа наймаанай, арад зоной ажаһуудалай эрилтэ хангадаг хүдэлмэрилэгшэдэй дунда социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ ёһотой гэжэ тогтоол соо заагдана. Мүн хүдэлмэришэдэй өөһэд хоорондын, бригаднуудай мүрысөө хүтэлбэрилхэ, бригада, цехүүд, предприятинуудай хоорондо мүрысөө дэлгэрүүлхэ договор баталха, тэрэнэй шалгалта эмхидхэхэ тухай анхарал хандуулха ёһотой гэжэ тогтоол соо заагдаа.

Социалис мүрысөөнэй шэнэ дүрим соо республикын предприяти болон организацинуудай онсо илгаа, шэглэл хараада абтаа.

Машина бүтээлгын, металл болбосоруулгын предприятинуудай дундаһаа мүрысөөнэй дүн гаргахада, гол даабаринуудай талаар эгээл эрхим үрэ дүн түйлаһан — продукци худалдаха, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, ашаг олзо оруулха түсэбые үлүүлэн дүүргэһэн, нёдондо жэлэй энэ үеынхитэй сасуулхада ургалта түйлаһан коллективүүд илагшад гэжэ тоологдохо. Мүрысөөнэй түрүүшүүлэй тоодо оролсохын тула гол номенклатурын, мүн хэрэглэлэй зүйлнүүдые бүтээхэ талаар түсэбөө дүүргэхэ, жэлэй эхинһээ, мүн кварталай туршада салин хүлһэнэй фондһоо үлүү гаргаша хэхэгүй, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ болон салин хүлһэнэй дунда зэргын хэмжээнэй тааруу тэнсүүри сахиха хэрэгтэй юм.

Үлүү гаргаша бага болгоһон, металлолом суглуулха түсэбөө дүүргэһэн, ажалай журам сахиһан баримта үрэ дүн гаргахада хараада абтаха байна. Мүн үйлэдбэриин арга боломжо элирүүлэн хэрэглэлгэ, алмалта, арьбалалтын түлөө тэмсэл, шэнэ зүйлнүүдые бүтээн гаргалга, шэнэ техникэ нэбтэрүүлгэ, капитальна һомолоого хэрэглэлгэ хараада абтаха юм.

Энергетическэ предприятинуудай талаар мүрысөөнэй дүн гаргахада (ниитэ дүримһөө гадна), электрын болон тепловой элшэ хүсэ үйлэдбэрилгэ болон худалдалга, электрын элшэ хүсөөр таһалгаряагүйгөөр хангалга, өөрынгөө хэрэглэмжэдэ түлишэ болон электрын элшэ хүсэ алмалта хараада абтаха байна.

Геолого-бэдэрэлгын предприятинуудай талаар (ниитэ дүримһөө гадна) малталгые хараалһан нормоһоо түргэнөөр хэхэ, өөрынгөө хүсэ шадалаар гэр байра, үйлэдбэриин болон культурно-ажаһуудалай объектнүүдые бариха эрилтэ табигдаа.

Ашагта малтамалай промышленностиин предприятинуудай дундаһаа эрхимлэхын тула бүхы һалбаринуудта хабаатай дүримһөө гадна, гол номенклатурын түсэб дүүргэхэ, продукциин шанар һайжаруулха хэрэгтэй.

Модо бэлэдхэлэй болон модо болбосоруулгын предприятинуудай талаар ниитэ дүримэй эрилтэһээ гадна, өөһэдын тусхай дүрим — модо бэлэдхэхэ даабари, гол шухала продукци үгэхэ, тэрэ тоодо хилын саана эльгээгдэхэ продукци үгэхэ, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэб дүүргэхэ, хүдэлмэришэн бүхэндэ хубаажа харахада, комплексно бүтээсэ дээшэлүүлхэ, бэлдэһэн модоёо дууһан болбосоруулха, технологическа зомгооһо үйлэдбэрилхэ эрилтэ табигдана.

Ой модоной ажахын министерствын предприятинуудай талаар ниитэ дүримдэ иимэ нэмэлтэ оруулагдаа: хүн зоной үргэн хэрэглэлэй эд бараа бүтээхэ түсэбэй дүүргэлтэ ба ассортиментыень олошоруулха, модо тарилга гэхэ мэтэ.

Автотранспортна предприятинуудай дундаһаа ниитын дүрим дүүргэхэһээ гадна, пассажирнуудые болон арадай ажахын ашаа шэрэхэ түсэб үлүүлһэн, автомашинануудай техническэ бэлэдхэлэй коэффициентые дээшэлүүлһэн, тэдэнээ ашагтайгаар ябуулһан, ашаа шэрэлгын өөрын үнэ сэн хямдаруулһан, олзо оруулха түсэбөө дүүргэһэн, харгын аюул усадхаһан, түлишэ болон тоһодолгын материал алмаһан коллективүүд мүрысөөндэ илаһан дээрэ тоологдоно.

Түмэр замай транспортын предприятинуудай талаар арадай ажахын ашаа шэрэлгын үнэ сэн хямдаруулха, гол фонднуудые ашаглалга, поезднуудые аюулгүйгөөр ябуулха эрилтэ ниитын дүримдэ нэмэлтэ болгон оруулагдаа.

Хэлхээ холбооной предприятинуудай талаар хэлхээ холбооной хүдэлмэриин шанар һайжаруулха, СТС, ГТС-эй абонентнүүдэй болон радио точконуудай тоо олошоруулха эрилтэ ниитэ дүримдэ нэмэгдэбэ.

Эдеэ хоолой промышленностиин предприятинуудай талаар ниитэ дүримһөө гадна, үйлэдбэриие ашаг үрэтэйгөөр эрхилхэ, ассортиментын түсэб дүүргэхэ, продукциин шанар һайжаруулха, эд бараа худалдаа наймаанда тушааха түсэб дүүргэхэ, түүхэй эд, материал, түлишэ, электрын элшэ хүсэ алмаха хэрэгтэй юм.

Хүнгэн болон нютагай промышленностиин предприятинуудта машина бүтээлгын болон металл болбосоруулгын предприятинуудай дүрим хабаатай, гадна эд бараа худалдаа наймаанда тушаалга хараада абтаха байна.

Арад зоной ажаһуудалай эрилтэ хангадаг предприятинуудай талаар ниитын дүримһөө гадна, арад зондо үзүүлэгдэһэн хангалга, хамжаан ажаллалгын холбоон, шэнэ түхэлэй хангалга, арад зоной захилые түргөөр дүүргэхэ, продукциин шанар һайжаруулха, ажалшадһаа гомдолой ороогүй ушар, шэнэ техникэ, түрүү технологи нэбтэрүүлхэ, кадрнуудые бэлдэхэ түсэбэй дүүргэлтэ, ажаһуудалай эрилтэ хангадаг предприятинуудай тоо олошоруулга гэхэ мэтэ нэмэлтэ хэгдэбэ.

Худалдаа наймаанай предприятинуудай талаар ниитэ дүримһөө гадна, нэмэлтэ дүрим баталан абтаа. Эд бараанай эрьесын түсэбэй дүүргэлтэ, өөһэдын продукци үйлэдбэрилгэ, эд хэрэглэгшэдэй кооперациин предприятинуудай бэлэдхэлэй түсэбэй дүүргэлтэ, тэрэниие нёдондо жэлэй энэ үеынхиһөө дээшэлүүлһэниинь хараада абтаха юм. Худалдаа наймаанай, ниитын эдеэ хоолой өөрын материально-техническэ бааза хүгжөөлгэ, шэнэ онол арга, дүй дүршэл хэрэглэлгэ, хүн зоной эрилтэ, хэрэглэмжэ тодорхойлолго, ниитын зөөри үрихэ ябадал усадхалга, худалдаа наймаанай гурим наринаар сахилга гэхэ мэтэ дүримдэ нэмэлтэ болгон абтаа.

Барилгын организацинуудай талаар ниитэ дүримдэ иимэ нэмэлтэ оруулагдаа гэбэл: объектнүүдые ашаглалгада оруулха түсэбэй дүүргэлтэ, барилгын өөрын үнэ сэн хямдаруулха даабариие үлүүлэн дүүргэлтэ, барилга-хабсаралгын хүдэлмэри хэхэ түсэбэй дүүргэлтэ, тэрэ тоодо өөһэдын хүсэ шадалаар хэгдэһэн ажал, барилгын шанар. Хэдэн барилгануудай «һайн», «эрхим һайн» гэһэн сэгнэлтэтэйгээр тушаагдаһаниинь, гол ажалые комплексноор оньһожоруулга, шэнэ техникэ нэбтэрүүлгэ, хүдэлмэриин сагые зүбөөр хэрэглэлгэ, кадрнуудые бэлэдхэлгэ.

Коммунис ажалай түлөө мүрысөөн, түлөөһэнэй шэнэ дүрим хэрэглэлгэ, ажалаа эрдэм ухаанай үндэһөөр эмхидхэлгэ барилгын организацинуудай дунда дэлгэрһэн мүрысөөнэй үрэ дүн гаргахада хараада абтаха байна.

Барилгын материалнуудай болон барилгын индустриин предприятинуудай талаар ниитэ дүримдэ гол номенклатурын түсэбэй дүүргэлтэ, үйлэдбэриин арга боломжонуудые хэрэглэлгэ, алмалта арьбалалтын гурим сахилга, ажалай сагые зүбөөр хэрэглэлгэ, шэнэ зүйлнүүд болон материалнуудые хэрэглэлгэ, арад зоной хэрэглэлэй зүйлнүүдые бүтээлгэ гэхэ мэтэ нэмэгдэн абтаа.

Проектнэ организацинуудай дундаһаа кварталай үрэ дүнгөөр проектнэ болон бэдэрэлгын хүдэлмэриин түсэб дүүргэхэ, проектнэ-сметнэ документаци саг соонь ба болзорһоонь урид бэлдэһэн, захигшадта үгэхэ, проект бэлдэлгэдэ шэнэ, түрүү техникэ болон онол арга хэрэглэһэн, предприятинуудай, гэрнүүдэй, түхеэрэлгэнүүдэй проект зохёолгодо технико-экономическа талаараа эгээл һайн үрэ дүн түйлаһан коллективүүд мүрысөөндэ эрхимлээ гэжэ тоологдохо.

Проект зохёохо захил хэгшэдэй, барилгын подрядна организацинуудай зүгһөө проектно-сметнэ документаци тухай гомдол ба ажагаалтын абтаагүйнь, проектнэ организацинуудай проектээр баригдаһан предприятинуудай ашаглалгада оруулагдаһаниинь мүрысөөнэй үрэ дүн гаргахада хараада абтаха болоно.

«Сельхозтехника» нэгэдэлэй предприятинуудай дундаһаа продукци худалдаха түсэбөө дүүргэһэн, ажалаа һайн шанартайгаар бүтээһэн, кварталай үрэ дүнгөөр һайн үрэ дүн харуулһан районой нэгэдэл ба отделени мүрысөөндэ илажа гараха. Тиихэдээ заһабариин мастерской нуудай, линейнэ-хабсаралгын участогуудай мал ажалай фермэ оньһожоруулха талаар хэһэн ажал, оньһожоруулагдамал отряд, техническэ харууһа эмхидхэхэ станцинуудай гол номенклатураар түсэбөө дүүргэһэниинь, колхоз болон совхозуудай трактор, комбайнууд болон бусад техникые саг соонь бэлэн болгоһониинь, мал ажалай фермэнүүдтэ түхеэрэлгэнүүдые ашагтайгаар хүдэлгэһэниинь, шэнэ техникэ, оньһожоруулагдамал түрүү технологи хүдөө ажахыда нэбтэрүүлһэниинь, капитальна барилгын түсэб дүүргэһэниинь гэхэ мэтэ мүрысөөнэй дүн гаргахада хараада абтаха байна.

„ҺАЙШААНА, ДЭМЖЭНЭБДИ“

Л. И. БРЕЖНЕВТЭ ФРГ-гэй ГРАЖДАНИНУУДАЙ ЭЛЬГЭЭҺЭН БЭШЭГҮҮД

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй албанай хэрэгээр ФРГ-дэ ошоод байха үедэнь тэрэнэй нэрэ дээрэ үдэр бүри олон бэшэгүүд, амаршалганууд, телеграмманууд таһалгаряагүй орожол байһан юм, мүнөөшье Бонндохи Совет посольстводо орожо үргэлжэлһөөр. Элдэб наһатай, мэргэжэлтэй хүнүүд, социальна ондо ондоо бүлэгүүдэй түлөөлэгшэд тиимэ бэшэгүүдые эльгээнэ. Юрын үгэнүүдээр, сэхэ руунь бэшэгдэһэн эдэ документнүүд хоёр гүрэнэй хоорондын харилсаа заһаруулан һайжаруулха политикые ФРГ-гэй тон олонхи хүн зоной ехэтэ һайшаан дэмжэдэг байһые дахин дахинаа элирхэйлэн гэршэлнэ. Бонндо болоһон уулзалгануудай хөөрэлдөөнүүдэй үрэ дүнгүүдтэ, тэндэ гар табигдаһан хэлсээнүүдтэ зүб сэгнэлтэ үгэнэ. Франкфурт-на-Майниин районой немец профсоюзуудай нэгэдэлэй залуушуулай комитет эндэ болоһон уулзалгануудые — эб найрамдалай, аюулгүй байдалай, харилсаа холбооной замаар хэгдэһэн алхам гэжэ сэгнэнэ.

Эрланген хотын бүлэг хүнүүд иигэжэ бэшэнэ:

«Хүндэтэ господин Брежнев!

Федеральна канцлертай Танай хэһэн хөөрэлдөөнүүд хадаа уласхоорондын асуудалнуудые эбэй ёһоор шиидхэхэ саашанхи алхам болохо, тэрэшэлэн СССР ФРГ хоёрой хоорондо баталагдаһан Московско договор шэнги шухала удхаар нэбтэрэнхэй байха гээд найдаха арга бидэндэ олгоо. Манай улад зоной аша туһада амгалан ёһоор харилсан оршохо политикын үргэлжэлэл болоно. Энэ политика сэрэгэй гаргашануудые хороохо, демократическа ба социальна реформонуудые хангалгада хэдэн миллиард мүнгэ хэрэглэхэ арга олгохо байха».

«1973 оной «Эб найрамдалай поеэддо» хабаадагшад ФРГ СССР хоёрой хоорондын харилсаанай һайн тээшээ хубилжа байһанда баяртай, сэдьхэлээ хананхай байһанаа элирхэйлнэ. Энээнэй эрхим гэршэнь — Л. И. Брежневэй албанай хэрэгээр ерэһэн ябадал болоно.

Советскэ Союзай ба Федеративна Республикын хоорондохи хани ёһоной харилсаан — Европодо амгалан байдал хангалгын зайлашагүй эшэ нүхэсэл болоно. Түүхын бодото хэрэгүүд, илангаяа өөрымнай үнгэрһэн хүндэ хүшэр саг энээниие гэршэлнэ.

Европодохи политическэ оршон байдалай һайжаралга, Москвада ба Варшавада баталагдаһан договорнууд, Баруун Берлин тушаа дүрбэн талын хэлсээн зэбсэгүүдые хизаарлаха шэнэ арга боломжонуудые олгоно. Энэниие улад зонойнгоо аша туһада хэрэглэхэ шухала. Л. И. Брежневэй албанай хэрэгээр Бонндо ерэжэ, уулзалгануудые хэһэниинь Европодо аюулгүй байдал хангаха, харилсаа холбоо бэхижүүлхэ. Энэ ерэлгэтэй дашарамдан бии болоһон арга боломжонуудые хэрэглэхыень Федеральна правительствые уряалнабди»,— гэжэ Саарбрюккенэй хүн зоной, тус поеэддо хабаадагшадай бэшэг дотор хэлэгдэнэ.

Л. И. Брежневэй албанай хэрэгээр ерэжэ, уулзалгануудые хэһэниинь харилсаа холбоогоо саашадань улам үргэдхэхэ ехэ арга боломжонуудые олгоно гээд ФРГ-гэй хүн зон этигэнхэй байһанаа олон тоото бэшэгүүд, телеграмманууд доторoo элирхэйлнэ, хоёр гүрэнэй хоорондохи харилсаанда таатай хубилалтын боложо байһые һайшаана, совет арадта, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарьта хани ёһоор хандадаг байһанаа элирхэйлнэ. Жэшээлбэл, Рейштадтын алба хаагша Герберт Р. Этцольд совет элшэн сайдта хандан иигэжэ бэшэнэ:

«Минии баясхалангые, минии эгээн һайн хүсэлэнгүүдые КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарьта дамжуулыт.

Би ХДС-эй гэшүүнби, тиигэбэшье үнэн сэхээр һанал бодолоо зүбшэлэлгэдэ хабаадахаар ходоодоо бэлэн байнаб. Минии партиин политика намайе ехээр голхоруулна. Даб дээрэ һанагдажа болохо байһанһаа һуралгүй олон ханинар намда Баруун Германида бии гэжэ господин Брежневэй этигэхэдэнь болохо.

Совет Коммунис партиин хүтэлбэрилэгшэ господин Брежневтэ хани ёһоной бодол мэдэрэлтэйгээр ханданаб».

«Халуун дулаанаар, үнэн зүрхэнһөө хандадаг байһанайтнай түлөө хүндэлдэгөө элирхэйлхые хүсэнэб. Ерээдүй ойрын сагта үшөө дахин мандаа ерыт, Танай арад зондо амар мэндыемни дамжуулыт», — гэжэ Ганновер хотоһоо Альфред Телле гэгшын эльгээһэн телеграмма дотор хэлэгдэнэ.

Франкфурта-на-Майне хотын бүлэг зоной эльгээһэн бэшэг дотор иигэжэ хэлэгдэнэ:

«КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Леонид Брежневэй ФРГ-дэ албанай хэрэгээр ерэһые һайшаан амаршалнабди. Энэнь — Европодохи эб найрамдалай, аюулгүй байдалай түлөө тэмсэлэй шэнэ шата болоно. Энэнь Москвада ба Варшавада баталагдаһан договорнуудаар, Баруун Берлин тухай дүрбэн талын хэлсээ, ФРГ ГДР хоёрой хоорондын харилсаанай үндэһэ һуури тухай договор баталалгаар эхи табигдаһан политикые саашадань хүгжөөлгэдэ туһа хүргэнэ.

Московско, Варшавска договорнуудые эсэслэн баталхын түлөө 1972 оной апрельдэ манай орон дотор үнгэргэгдэһэн олонниитын кампани шэнгеэр, нёдондо жэлэй ноябрьда Бундестагые һунгаһан һунгалтын үрэ дүнгүүд юу харуулааб гэхэдэ, ФРГ-гэй тон олонхи хүн зон эб найрамдалай ба шахардуу байдал һулаaруулха политика баримталан бэелүүлхэ эрилтэ табина, тиимэ политикые дэмжэнэ».

Энээн тухайда Мерцигтын 28 хүбүүд, басагад бэшэг дотор мүн лэ иигэжэ дэнэ:

«КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй албанай хэрэгээр ФРГ-дэ ерэһые һайшаан амаршалнабди. Федеральна канцлер Брандттай таны хэһэн хөөрэлдөөнүүд Европодо эб найрамдал, харилсаа холбоо хангалгын зорилгые, шэнэ дэбжэлтэ түйлахада туһалха байха гээд найдана[бди]. Бидэнэр политикын ондо ондоо хараа бодолнуудые баримталдаг байгаашье, СССР ФРГ хоёрой хоорондын экономическа, техническэ ба соёлой холбоо, харилсаа бэхижүүлхые, тэрэнээр хоёр гүрэнэй хоорондо амгалан харилсаа хангаха хүсэнэбди».

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Брежневэй албанай хэрэгээр ФРГ-дэ ерэжэ, уулзалгануудые хэһыень угаа ехэ шанартай ябуулга мүн гэжэ Доодо-Саксониин «Эб найрамдалай ханинар» эмхиин гэшүүдэй бэшэг дотор сэгнэгдэнэ: «Леонид Брежневые арад зонуудай хоорондын амгалан байдал, үгеэ ойлголсолгын түлөө сэхэ шударгаар үргэлжэ тэмсэдэг түлөөлэгшэ гэжэ эмхинүүд мэдэнэбди. Энэ ерэлгэнь уласхоорондын шахардуу байдал һуларуулха шэглэлтэй арга хэмжээнүүдэй саашадаа бэелүүлэгдэхэ байһанда найдаха. Маанай Федеративна Республикын олохон хүнүүдтэ түрүүн гэжэ тэрэ бэшэг дотор дурдагдана.

Шлезвиг-Гольштейн нютагай «Эб найрамдалай барилгшадай хүдэлөөн» эмхиин гэшүүд Киль хотоһоо иигэжэ бэшэнэ:

«КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй манай оронд албанай хэрэгээр ерэһые ехэтэ һайшаан амаршална. Энэ ерэлгэнь — ондо ондоо байгуулалтай гүрэнүүдэй амгалан ёһоор харилсан оршохо гол ёһонуудай бэелүүлэгдэжэ байһанай гэршэ мүн гэжэ тоолонобди.

Леонид Брежневэй хэһэн уулзалгануудые хэһэнь Европодохи амгалан байдалай, буу зэбсэгүүдые хизаарлалгын ба харилсаа холбооной асуудалнуудаар саашадаа хэгдэхэ алхамуудай эхи болохо гэжэ найдана[бди].

Л. И. Брежневэй албанай хэрэгээр ерэжэ, уулзалгануудые хэһыень шалхатаяа хамтаран ажаллаха гүрэнэй хоорондын харилсаае заһаруулха харилсаанда ехэтэ һайшааһан, энэ харилсаан, али али талада туһатай холбоон саашадаа хүгжөөгдэхэ, Европодо болон бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал, аюулгүй байдал бэхижүүлгын хэрэгтэ туһа хүргэхэ гэһэн найдалаа элирхэйлһэн ФРГ-гэй хүн зоной бусад бэшэгүүдые олоор дурдажа болохо байна.

(ТАСС).

№ 35

ХОНХО

ХҮҮГЭДЭЙ УРАН ЗОХЕОЛ: ХҮГЖЭЛТЭ, ЗОРИЛГОНУУД

I.

СОВЕТ ҮХИБҮҮДЭЙ уран зохёолые «Агууе орон» гээшэ гэжэ Максим ...ький үльгэрлэн нэрлэ... юм. Үхибүүдтэ зорюулаг...ан, үхибүүдэй уншаха со... зохёолнуудай үлгы дээрэ ...һан алдарта дуушан ...ксей Максимовичай тэрэ ...он хэлэһэнһээнь хойшо ...гэдэй уран зохёол манай ... соо айхабтар үргэн ...айсатайгаар хүгжэн ерээ. Манай парти, правитель... энэ шухала хэрэгтэ саг ...лжэ ехэхэн анхарал хан...лдаг. Һаяханшье партиин ...тральна Комитет хүүгэ... уран зохёолые хүгжөөхэ ...ай тогтоол абаһан юм.

Һаяхан гурбан үдэрэй тур... соо Москвада үхибүүдэй ...ературын асуудалнууд ...аа. тэрэниие саашадань ... үргэнөөр хүгжөөхэ ту... Бүхэроссин зүблөөн бо...

Тэрэ зүблөөн дээрэ Росси... хизаар, область, авто... республиканууд бо... округуудһаа мянгаад ша... уран зохёолшод, ном ...эгшэд, багшанар, комсо...ой болон библиотекэнүү... хүдэлмэрилэгшэд суг...һан байгаа. Тэрэ тоодо ... манай республикаһаа ... зохёолшодой Холбооной ...равлениин түрүүлэгшэ Дам... Жалсараев, «Байгал» ...риалай главна редактор ...жан Бальбуров, номой ...лэй главна редактор ... Дутаров, уран зу... Александра Сахаров..., поэт Цырен-Базар Бад... болон бусад — бидэнэр ...далсаһан байнабди.

Тус зүблөөндэ угаа ехэ уд...шанар олгоһоннинь ойлго...ой. Хэдэхэн жэлэй урда ... болоһон багшанарай Бү...союзна съезд дээрэ КПСС-ЦК-гай Генеральна секре... Леонид Ильич Брежнев ...гэдэй уран зохёолдо тон ...р сэгнэлтэ үгөө һэн. ...гэдэй уран зохёолые «ай...ар гоё» юумэн гээшэ гэ...тэмдэглээд, энэ хадаа «то...кэ совет литературын та...лагүй хубинь болоҗо хүг...һэн байна» гээ һэн.

...эр үргэн зүблөө РСФСР-Министрнүүдэй Соведэй ...рүүлэгшын орлогшо нүхэр ...масов нээжэ, оролтын ...рэнгы үгэ хэлээ. Тии..., үхибүүдэй литерату... юрэнхы уг зорилго ту... хүүгэдтэ зорюулагдажа ...гдэһэн номуудай тон ехэ ...үмүүжүүлхы удха шанар... байха тухай тогтоһон ...а.

Зүблөөн дээрэ гол элидхэлые РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй хэблэлнүүдэй, полиграфиин болон номой худалдаанай хэрэгүүдые эрхилхэ Гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ нүхэр Свиридов хээ.

Россин Федераци соо үхибүүдэй номуудые хэблэн гаргалга жэлһээ жэлдэ ехэ боложол байдаг. РСФСР-эй бүхы үндэһэ яһатанай номой хэблэлнүүдтэ үнгэрһэн наймадахи табан жэл соо үхибүүдэй уншаха нэгэ миллиард шахуу номууд хэблэгдэһэн байха юм. Тиихэдэ гансахан 1972 ондо үхибүүдэй 253 миллион хэһэг ном гаргагдаа. Зүгөөр энэ табан жэл соо нэгэ миллиард 500 мянган шахуу ном үхибүүдтэ зорюулжа гаргагдахаар харааалагданхай.

Зүблөөндэ хабаадагшад РСФСР-эй уран зохёолшодой Холбооной правлениин түрүүлэгшэ, Социалис Ажалай Герой, Ленинскэ шангай лауреат Сергей Михалковой ендэр дээрэ гарахада, нэрьемэ альга ташалгаар угтабад. Сергей Михалковые таниха гүй, тэрэнэй номые уншаагүй үхибүүд гэжэ үгы ха юм даа. Тэрэ зүблөөнэй болохын урда тээхэнэ Сегей Владимировичай жара наһанай гүйсэһэн үдэртэ зорюулһан баярай сутлаан болоо һэн.

«Хүүгэдэй болон эдиршүүлэй уран зохёолой али бүхы жанрта өөһэдын уран дархашуул бии. Тэдэнэр хадаа манай үеын залуу үетэниие коммунис ёһоор хүмүүжүүлгын агууехэ хэрэгтэ Гайдарай замаар, Маршагай замаар, Кассилиин замаар албаяа ябуулаг лэ!...» — гэжэ уралан хэлэхэдэнь, тэндэ һуугаашад бултадаа угаа ехээр һайшааба.

Удаань РСФСР-эй уран зураашадай Холбооной правлениин секретарь нүхэр Коржев «Үхибүүдтэ зорюулагдаһан номуудые уран һайханаар шэмэглэхэ, зураглаха зорилгонууд» тухай дэлгэрэнгы элидхэл хээ. Эндэ илангаяа бага наһанай үхибүүдэй бахархан баярлан гартаа бариха, үзэглэн уншаха номуудые уран гоёор шэмэглэн, үнгын шэрэ будагуудаар зураглан хэблэхэ тушаа олон шэнэ, тон шухала бодолнууд, дурадхалнууд табигдаһан байна.

Тэрэнэй һүүлээр үгэ хэлэлгэ, дурадхал зүбшэлнүүдые оруулалга хоёр үдэр соо болоо...

Хүүгэдэй уран зохёол тухай, үхибүүдэй зүрхэ бодолдо зорюулагдан бэшэгдэһэн уран номууд тухай, тэдээнэй хүмүүжэлдэ хэрэгтэй шэнэ шэнэ зохёолнууд тушаа инмэ үргэн дэлгэр хөөрэлдөөн түрүүшынхиеэ болоо гэхэдэ, алдуу болохогүй. Юуб гэхэдэ, үхибүүдтэ зорюулан бэшэдэг зохёолшод, үхибүүдэй психологи шэнжэлдэг эрдэмтэд, багшанар-һурагшад, ном шэмэглэдэг уран зураашад, үхибүүдэй ном нэбтэрүүлдэг библиотекын ажалтан, комсомолой болон пионерскэ эмхинүүдэй хүдэлмэрилэгшэд, юрэ үхибүүдэй литературада дуратайшуул, тэрээндэ хабаатайшуул олоороо хамтаржа, һанал бодолнуудаа хэлсэһэн, хөөрэлдэһэн, зүбшэлсэһэн байна.

Энэ ехэ сутлаан хадаа хүүгэдэй уран зохёолые саашадань хүгжөөхэ хэрэгтэ тон ехэ түлхисэ боложо үгэхэнь дамжаггүй. Ургажа ябаа совет залуу үетэн манай Эхэ ороной ерээдүйнь гээшэ, тиимэһээ совет литературын зорилгонууд тэдээнтэй тон нягта холбоотой байха ёһотой гэһэн гол тобшолол энэ зүблөөн дээрэ хэгдэбэ.

II.

ОЛОНАЦИОНАЛЬНА уран зохёол соо үхибүүдтэ зорюулагдаһан буряад литературашье бараг һайн номуудаар зузааржашье байна, бэлигтэй зохёолшодоор элбэгжэжэшье байна. Юрэ хэлэхэдэ, манай бүхы зохёолшод соо үхибүүдэй ном бэшээгүй, тэдээндэ зорюулжа найруулаагүй прозаик гү, поэт гү, драматург гү—үгы юм. Гэбэшье хүүгэдтэ үлэмжэ дуратайшуул тэдээнэй зүрхэ сэдьхэлдэ баяр түрүүлдэг, тэдэнэй холые хараһан үргэн ехэ досоохидо шэнэ шэнэ, гоё һайхан бодолнуудые нээжэ гаргуулдаг байна.

Буряад хүүгэдэй уран зохёолой үлгын дууе Д-Р. Намжилон, Хоца Намсараев, Дамба Дашинимаев, Ц. Дон, Бавасан Абидуев, Бато Базарон, Жамьян Балданжабон гэгшэд анха дуулаһан түүхэтэй. Анха тэдэнэй зохёолнууд айхабтар гоё һайхан. баян дэлгэр буряад үльгэр, туужануудһаа, онтохон, хөөрөөнүүдһээ, оньһон үгэ, таабаринуудһаа, дуунуудһаа удхатай, тэндэһээ абтаһан гол аялгатай байһаниинь мэдээжэ. Юуб гэхэдэ, тэрэ хорёод онуудай үедэ, мүн мүнөөшье үльгэр, онтохонууд, арад зоной гүн сооһоо гараһан аман зохёолнууд хүн зондо дали жэгүүр ургуулдаг, хүсэ шадал нэмээдэг, һайхан сэдьхэл түгөөдэг, баатар зан олгодог, мэргэн бодол нэмээдэг байна бшуу.

Хэмнайшье үхибүүн ябаһан ха юм даа. Тиин минии сэдьхэлдэ Д-Р. Намжилоной «А—хэмээн үгүүлэе», Хоца Намсараевай «Үншэдэй үхэл», Дамба Дашинимаевай «Туламтай шоно», Ц. Доной «Үбгэн Жэбжээнэй мэргэн», Бавасан Абидуевай «Котии баатар», Бато Базароной «Түмэршэ дарханай дуун», Жамьян Балданжабоной «Бэлэхэн» болон бусад һайн һайн зохёол найруулганууд бүхы наһан соом баларшагүйгөөр оронхой ябадаг. Мүнөөшье сээжээр мэдэхэ байнаб.

«А» — хэмээн үгүүлэе,
Аляа жаахан
залуушуул —
Адли эрхэтэй нүхэдүүд!
Арга бэлиг хоёроор
Агуу эрдэм һуралсаад,
Арюун үнэн ажалаар
Арад түмэндөө
туһалая...
«О» — хэмээн дуудая,
Омог эдир залуушуул —
Олон һайхан нүхэдүүд!
Оролдолго оюун хоёроор
Оньһон арга шудалаад,
Онсо һайхан һаналаар
Олон түмэндөө туһалая!
«Ү» — хэмээн үгүүлээ,
Үхид, үеын хүбүүд
Үнэр һайхан нүхэдүүд:
Үйлэ зориг хоёроор
Үлэмжэ һайхан ябадалаар
Өөһэдөө бусадые
гиигүүлэе...

(Хуушан монголһоо буулгагдаба. — Ц. Г.).

Энэ шүлэг 1923 ондо, тэохэр табин жэлэй саада тээ, хэблэгдэһэн байгаа.

Хатуу булад хатаажа,
Хайлуулха хабатайбди.
Шэрэм түмэр шэрээжэ,
Шэнэхэн эдлэл хэхэбди.
Таха, һүхэ түрүүтэй
Танай хэрэгтэй юумые
Дары сагаар бүтээдэг
Дархан гэжэ суутайбди...
...Хөөргэ шалын
хүнхинэхэ
Хүгжэм шэнги аятай юм.
Орьёл байгаа хяһын гал
Уран дарханай нүхэр юм...

Энэ аяар 1926 ондо бэшэгдэһэн Бато Базароной шүлэгэй мүрнүүдые тэрэ үеын хүнүүд мүнөөшье лаб сээжээр мэдэнэ ёһотой.

Тиихэдэ Бавасан Абидуевай суута үльгэр, зохёолнуудые ородшье, буряадшье хэлэн дээрэ уншаагүй һурагшад гэжэ тэрэ үедэ байгаагүй. «Котии баатар», «Үрэмшөө», «Тэхэ Бабанын түүхэ», «Эрээн гүрөөһэ эмээллэгшэ» болон бусад үльгэр-зохёолнууд һургуулиин бүхы учебнигүүд соо, уншаха хрестоматинууд соо оронхой, мүнөө ехэ багагүй мэдэдэг.

Хоца Намсараевай «Үншэдэй үхэл» гээшые абаад үзыт даа. Би бага ябахадаа, уншаад, сээжэлдээд, хэды орилогшо һэм биб?! Бүришье мартагшагүйб: хорёод оной һүүлээр «Борохон туулай» гэжэ (Д-Р. Намжилоной бэшэһэн гээшэ һэн ха) шүлэглэмэл онтохо нюдэндөө уһа гүйлгэн-гүйлгэн, сээжээр уншагша һэмди, мүнөөшье толгой соомни ябадаг:

«Боролжын оёороор
бүмбэрдэг
Борохон туулай
бээрээлби...
Үбэлэй хүйтэндэ бээрэжэ,
Үдэшын жабарта
зуураажа,
Арьяатан бүхэнһөө айжа,
Һабартан бүхэнһөө
һалаганажа,
Хамаг амитанда
хайрагүй,
Хайлан бүбэнэн
ябаналби...
Табаг хүрэхэгүй
мяхатаналби,
Тагша хүрэхэгүй
шуһатайлби...» —

гэжэ байлаад уншахадамни, үбгэд хүгшэд... Үнэхөөрөө... үнэн зүрхэндөө абажа, барюудгүй нюдэнэйнгээ уһа аршагша һэн. Энэнэй хэды ехэ хүмүүжүүлхы удха шанартай байһыень оршолон дэлхэйн байгаалиие хямгадаха гэһэн ехэ зорилгые тиихэдэ ухаагаараа хүсэд ойлгоошьегүй аад, уя зүрхөөрөө уяран, шуһандаа шэнгээдэг байһыемнай харуулна бэшэ гү?

Тиин байтарнай «Эрээн гүрөөһэ эмээллэгшэ» орожо ерэбэ, айхабтар мундуу «Тэхэ Бабана» газаамнай бабаднаба.

Өөрынтөө бүхы зохёолые үхибүүдтэ зорюулһан зохёолшодо багашуулай баяр һайшаалһаа ехэ шагнал гэжэ үгы. Тиимэ ехэ шагналда Бавасан Абидуев бүхы хэмжээгээрнь хүртэһэн байна.

Манай бүхы зохёолшод үхибүүд тухай, үхибүүдэй уншаха номуудые бэшэдэг гээ һэм. Гэбэшье, тэдэнэй дунда үхибүүдтэ илангаяа мээхэйгээр хандадаг, үхибүүдтэ зорюулжа илангаяа ехээр бэшэдэг хүнүүд бии.

Жэшээлхэдэ, Цырен-Базар Бадмаев, Ц-Д. Дондокова, Гунгаа Чимитов, Георгий Дашабылов, Ц-Д. Дондогой, Жан Зимин, Б-Б. Намсарайн болон бусад энэ темые болгон гэхэ гү, юрэ хэлэхэдэ, голложо абадаг байна. Эдэнэй болон бусадай һүүлэй үедэ үхибүүдтэ зорюулжа бэшэһэн номууд тухай удаадахи статья соогоо хөөрэхэб.

Цэдэн ГАЛСАНОВ,
уран зохёолшо.

ЭДИРШҮҮЛЭЙ УРАН БЭЛИГ

Уран бэлигтэ хүүгэд... Юрэдөө, ямар нэгэн бэлиггүй хүүгэд гэжэ байдаг юм гү? Байдаггүй бэшэ аал? Үхибүүн ябахадаа, хүн бүхэн поэт байдаг юм гэжэ хэлсэдэгынь үнэн хаш даа. Үгышье һаа, тэдэшни булта уран зурааша байхал. «Весёлые картинки» гэжэ хүүгэдэй журналай хуудаһанда багашуулай зурагууд барлагдадаг аабза? Һари-мури гэтэр зураһан, заримдаа табан хурганай орондо, хэдэн зурлаахайтай, нюдэ аманиинь һарюу болошоһон зураг харахада, ямар энеэдэтэй байгшаб? Доронь үшөө «Мини тээдэй» гэжэ бэшээтэй байха. Гэбэшье эгээл бишыхан хүнүүдэй зурагууд соо ажабайдалай һудаһан сохилжо байдаг лэ!

Һаяхан Улаан-Үдэдэ, республикын багшэнарай мэргэжэл дээшэлүүлдэг институдай байшангай гурбадахи дабхарта хүүгэдэй уран бэлигые харуулһан бүтээлнүүдэй выставкэ нээгдээ. Тэндэ хүүгэдэй саадай бэлэдхэлэй бүлэгтэ ябадагуудай бүтээһэн юумэнһээ эхилээд, 10-дахи классай һурагшын зураг хүрэтэр бүтээлнүүд табигдаа.

Холтоһон, модон, үндэһэн, яһан, саарһан, хууха гэхэ мэтын зүйлнүүдээр яһала һонирхомоор юумэнүүд хүүгэдэй гараар хэгдэһэн байна. Жэшээнь, Хяагта хотын хүүгэдэй 2-дохи саадай бэлэдхэлэй бүлэгэй үхибүүд холтоһо, нарһанай задарһан борбоосгой, грек һамарай хальһа хэрэглэн, «Манай хизаарай шубууд» гэһэн бүтээл эльгээгээ. Хүмүүжүүлэгшэнь — С. С. Федотова.

Тиихэдэ Захааминай аймагай Санагын дунда һургуулиһаа һурагшадай зурагуудтай планшет эльгээгээ. Тэрэ альбом соо Хадаев Олегэй (10-дахи «А»), Бадмаева Жениин (10-дахи «Б»), Бадмаев Серёжын (8-дахи «Б»), Зомонов Бальжин-Нимын (6-дахи «Б»), Базаров Валерын (7-дохи «А»), Соктоев Славын (8-дахи «А»), Ардаева Цыпын (8-дахи «А»), Соктоева Валиин (7-дохи «Б») зурагууд бии. Зүгөөр нэгэшье зурагтань нэрэ үгтөөгүй. Хэн багша заабаришалдаг бэ гэжэ мэдэхын аргагүй.

Гэбэшье Захааминай аймаг соогоо эгээл саада захын Санагын һургуули ехэ эдэбхитэй гэжэ тэмдэглэмээр. Литературна олимпиадаһаашье таһардаггүй, өөрынгөө түлөөлэгшые эльгээгээд лэ байдаг. Хэрбээ Захааминай аймагһаа имагтал Закаменск хотын пионернүүдэй байшангай коллективэй выставкэдэ хабаадаһые, ондоо һургуулинуудһаань нэгэшье бүтээлэй эльгээгдээгүй байһые харээдэ абабал, Санагын дунда һургуулиин хүтэлбэрилэгшэдые, һурагшадые магтамаар гээшэ.

Выставкэ дээрэ һонирхожо харахаар юумэн олон даа. Жэшээнь, Кабанскын аймагай Выдринэй дунда һургуулиин һурагшадай зурагууд Байгал далайн, тэрэ шадарай байгаалиин темэтэй холбоотой.

Мүн лэ тэрэ аймагай Сэлэнгэ станциин 1-дэхи дунда һургуулиин һурагшадай гараар бүтэһэн юумэнүүд һонирхолтой. Модоной зүйлнүүдээр элдэб зохидхон амһартаханууды, скульптурануудые хэһэн.

Кабанскын аймагай Нюкска найман жэлэй һургуулиин уран зурагай кружогой гэшүүд «Томо тоншуул» гэжэ зохид бүтээл эльгээгээ. Тэрэнь элдэб үнгын хуухаар, мозаикын түхэлөөр бүтээһэн. Тэрэл һургуулиин 6-дахи классай һурагша Верхотурова Нинын хэһэн «Эхэ болоһон амитан» гэжэ бүтээл сэдьхэл хүдэлгэнэ. Инзагаяа хүхүүлжэ байһан гүрөөһэн юунһээшьеб сошоод, тархяа гэдэргэнь эрьюулээд, һэргэгээр харанхай. Толгой дээрэнь модоной ногоон мүшэр һанжана. Энэ бүтээл улаан, шара, ногоон хууха хэрэглэн, мозаикын аргаар хэгдэһэн.

Улаан-Үдын олонхи һургуулинууд, Сэлэнгын, Бэшүүрэй, Загарайн, Баргажанай, Хэжэнгын, Баунтын аймагуудай зарим тэды һургуулинууд выставкэдэ хабаадаа.

Улаан-Үдын 48-дахи һургуулиин 8-дахи «А» классай һурагша Бирюков Коля нарһан модоор бугын дүрсые ехэ гоёор хээ. 46-дахи һургуулиин 6-дахи классай һурагша Ч. Бадмажапов үхэрэй эбэрээр «Пингвинэй бүлэ» гэһэн композици хэжэ, выставкэдэ табяа. Тэрэнь яһала зохидхон.

Бэшүүрэй аймагай Харланай найман жэлэй һургуулиин 7-дохи классай һурагша Мункуев Гоша фанерэ дээрэ зайн галаар дүргэжэ, «Залуу наһанай зол жаргал» гэһэн зураг бүтээгээ. Буряад хубсаһатай, элдэб зүүдхэлтэй залуу хүбүүн басаган хоёр холые шэртэн зогсоно.

Зүгөөр олонхи һургуулиһаа эльгээһэн бүтээлнүүдэй авторнуудай нэрын хажууда багшын нэрэ заагдаагүй. Имагтал Загарайн аймагай пионернүүдэй байшанда техническэ бүтээлнүүдэй кружогой хүтэлбэрилэгшэ В. И. Рогоновой, Сэлэнгын аймагай Бараатын дунда һургуулиин кружогой хүтэлбэрилэгшэ Санжацыбиковэй нэрэнүүд лэ мэдэгдэнэ.

Выставкэдэ нилээд олон бүтээлнүүд, зурагууд табигдаһан байна. Бултан тухайнь тогтожо хэлэхэ болоо һаа, бүхэли тууҗа бэшэгдэхэ.

Гэхэтэй хамта Яруунын, Хурамхаанай, Түнхэнэй, Ахын, Зэдын аймагуудһаа нэгэшье бүтээл, нэгэшье зураг байхагүй. Юундэ? Эдэ аймагуудай һургуулида бэлигтэй, уран шадабаритай үхибүүд үгы юм гү? Этигэхэнь бэрхэтэй.

Жэшээнь, Яруунын аймагта арба гаран дунда, найман жэлэй, эхин һургуулинууд тоологдоно. Эмхидхэлэй хүдэлмэри һулаар ябуулнат гэжэ аймагай арадай гэгээрэлэй таһагые даагша Ц. З. Шагдаровые зэмэлхээр гээшэ аабза. Юуб гэхэдэ, хүүгэдэй уран һайханай бүлгэмэй һаралгадашье Яруунын аймаг эдэбхи багатайгаар хабаадаа һэн.

Республикынгаа алдарта ойн баярые гараа һүгсархадаад угтажа байха болоо һаа, муу гээшэ ааб даа. Юуб гэхэдэ, һая нээгдэһэн выставкэ Буряадай АССР-эй 50 жэлэй ойдо зорюулагдаһан шуу!

Ц. ДОНДОГОЙ.

Георгий ДАШАБЫЛОВ

ШАСАРГАНА

Шаралдайн нугаһаа
Шанха хойшоо,
Шааян урдаһан
Сэлэнгын эрьеэр
Шасаргана элбэг гэлсээ
һэн.
Шууяа хүүеэгүйхэн
Шугын һөөгүүдые
зубшаад,
Шангаар наранай
Шарадаг наруули
газараар,
Саландай хүнэй
Шара тоһо адхаһан
мэтээр
Шасаргана жэмэс ургана
гэлсээ һэн.
Шарлуу хүршэтэнэйнгөө
Шаариг нохой дахуулаад,
Шаргал намарай үдэр
Шаралдайн нугые
үгсөөд,
Шадал соогоо алхалбаб.
Шалза нилза халтирхай,
Шабартай харгыгаар
Шамдагай ябаха хэсүү
даа.
Шалажа эсэһэн
Шаариг нохоймниншье
Шад улаан хэлэээ
Шарнир мэтээр
һанжуулаа.
Шаралдайн нуга
үнгэрөөд,
Сабшалан... нугада
Шармайжал одоош
Шааригтаяа хүрэбэбди.
Шангаар «ура» хашхаран,
Шалбааг дээгүүр харайн,
Шасарганаар бүрхөөһэн
Шаб шара талмай дээр
Шааригайнгаа хойноһоо
Шардайса гүйжэ гараба́б.
Шанага соогоо түүхэеэ
Шамажа эхилбэб
хамсыгаа...
Шааригни гэнтэ
Шаад-шаад гангинаад,
Шарбалзуулан һүүлээ
Шэшалшаба юундэшьеб.
Шарахан һубһандал
Шасаргана жэмэсые
Шангаар һабардаад,
Шанагаа тодон гэхэдээ,
Шашхаад бишье
һуушабаб.
Шамдаш намдаш
харагдашагүй
Шантаг бишыхан
хадхуур
Шаагдашалай гартамни...
Шанха дээрэмни гэнтэ
Шанга энеэдэн
ханхинажа,
Шагаан харан гэхэдэм,
Шамбай хүдэр бэетэй,
Сажан үргэн ээмтэй
Шарлуу хүршэмнай
Шаргагшанай эмээл
дээрэһээ
Шэртэн намайе һууоал
даа.
Шасарганын эшын
хадхуурай
Шаагдашаһан гарыем
Шаналан уринаар
эльбээд,
Ханаглан нигэжэ хэлэбэл
даа:
— Шагна, хүбүүмни!
Шасаргана гээшэшни
Шэдитэй,
Шэмэтэй жэмэсшье һаа,
Саг болзоройнь ерээгүйдэ
Саб шүүрэһэн хүниие
Сард байса хадхаха
Салир заахан зэбсэгтэй.
Шал бэлэндэ дуратан
Шашаг зарим амигадай
Саагуур тойрон гарахаар
Шэртэһэн хурса
хадхуууртай.
Шэмэрүүн жабарай
Сибирь орондомнай
Шэнхинэжэ буухада,
Сарюун энэ талыншни
Саһаар хушагдаад
байхада,
Шасарганын жэмэсүүд
Шанга хүйтэндэ
хүрэшөөд,
Сагаан далайн янтарь
мэтээр
Шаргал наранда гэрэлжэ,
Шагдар абын үльгэр
соохи
Шара алтан тобшонуудтал
Сасаран толорон
харагдаха.
Шинии, миниишхасарые
Шуурганай таалаһан
үедэ,
Шаг шууяа табин,
Сэлэнгын эрье руу
Шаргаар һолжорһон
үедэш
Шарахан энэ
Шасарганыешни
Шаба мэтээр
торшогонуулан,
Һаба, мэшээг соогуур
Шэнисэ мэтээр
адхаруулан,
Шасарганын совхозонхид
Шамдуун хуряажа абанал
даа.
Шасаргана гээшын
Шардама гашууншье һаа,
Шаб гэмэхэн аарса
Саб байса халаагаад,
Шаажан аяга сооһоо
Уужал һуухада гоёл даа.
Шадаал һаа даа
Шасарганаар кисель
шанаад,
Шэл стакан сооһоо
Шэмэн һорон һуухадаа,
Саахар жэмэс ургуулһан
Сарюун нугаяа магтахаш.
Шэдитэй жэмэс гээд
Шасаргана тухай
Сэлеэн хүн зомнай
Шортоо дэмы хэлсээгүй...
Шэмэтэй, амтатай
шүүһыень
Садатараа уунабди.
Шасарганын тоһон гээшэ
Сэнтэй, туһатай юм.
Шатажа дүрэһэниие,
Шанга олон үбшэниие
Шамдуун аргалдаг юм.
Шэмэрүүн жабарай
буухада,
Шасарганаяа түүхэеэ
Шагдар таабайтаяа,
Шааригтаяашье ерээрэй.
Шасарганые мүнөө
Сабшуулангүй,
гэшхүүлэнгүй
Сахиха, хамгаалха
хэрэгтэй.
Сэлгеэ Буряадһаа ондоо
тээ
Сэсэглэн элбэгээр
ургадаггүй
Шэмэтэй энэ жэмэсые
Сахиха, хамгаалха
хэрэгтэй.
...Шасаргана тухай
Шарлуу хүршынгөө
хөөрөөе
Шагнан анхаралтай
Шааригтаяа зогсообди.
Шуургата үбэлэй ерэхэдэ,
Шуухиран жабараа
үлеэхэдэ,
Шандаган дэгэлээ,
Шэлүүһэн малгайгаа
үмдөөд,
Шанагаяа заатагүй
барьяад,
Шагдар таабайтаяа,
Шааригтаяа
Шасаргана түүхэеэ
ерэхэбди.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: һүүлшын хонхын жэнгирхын урдахана.
П. БУРМАКИНАЙ фотоэтюд.

Алибаа һайндэрые үнгэргэхэ талаар һургуули бүхэн өөрын заншалтай байдаг. Тиихэдэ шэнэ онол бэдэрдэгүүд баһал олон. Яруунын аймагай Эгэтын-Адагай дунда һургуулиһаа нүхэр Жамьянова «Октябрятануудай долоон хоногой» яажа үнгэргэгдэһэн тухай бэшэнэ. Инмэрхүү шэнэ юумэн тухай саг соонь манда дуулгажа байгыт гэжэ уншагшадтаа ханданабди.

ОКТЯБРЯТАНУУДАЙ ҺАЙНДЭР

Ахалагша пионервожата Светлана Нимаева эхин классуудай багша Зинаида Сосоровна Бальжинимаева хоёрой хүтэлбэри доро манай һургуулида В. И. Ленинэй дурасхаалда зорюулан, октябрятануудай долоон хоног соносхогдожо, түгэсхэлдэнь «Октябрятануудай поезд» гэһэн наадан үнгэргэгдөө һэн. Тус поезд аяар 10 «станци» үнгэржэ, штабтаа хүрэжэ ерэхэ ёһотой байгаа. Класс бүхэнэй һурагшад 2—3 команда болон хубааржа, тусхай биледдүүдые абаад, аяншалгаяа «Ленинэй ашанар» гэһэн станциһаа эхилбэд. Эндэ В. И. Ленин тухай, тэрэнэй гэр бүлэ, ажал ябуулга тухайнь юу мэдэхэ байһанаа харуулба.

Удаадахи станцинь — «Ород үгэ». Энэ станцида поездын гэшүүд ород үгэнүүдэй удхыень хэр зэргэ мэдэхэ байһанаа, мүн грамматикын зарим тэды асуудалда харюусажа, саашань замаа үргэлжэлүүлбэ.

«Уран уншагшадай» станци. Эндэ шүлэг, рассказ, басничуудые уран гоёор уншажа, багашуул хүхибэд.

Удаань — «Таабаринуудай» станци. Одоошье, таабари таалха дуратайшуулда гоё байгаа даа!

Шабараар барниһан гэртэй,
Шарабтар улаан үбсүүтэй,
Хонгор зулгы аашатай,
Хорхой шумуул
эдеэтэй...
Сагаадай сабшаа,
Саашань хаяа,
Хулгана худхаа,
Хойшонь хаяа...

Үхибүүд таабаринуудые тордиһогүйгөөр таагаад, «Хүнгэн, солбон, хурдашуулай» станцида буужа, бэеынгээ бэрхые, хүлэйнгөө хурдан түргэниие, мэргэн оншоёо харуулбад.

Тэрэнэй удаа «Һүбэлгэн ухамайшуулай» станци болобо. Эндэ багашуул удааран алдаха юм. Юуб гэбэл, оньһотойхон асуудалда гансата харюусаха гээшэ хүшэр ха юм.

Станцинууд хойно хойноһоо үнгэржэл, аян замынь саашалжал ябана. «Ногоон харуулшадай» станцида хүрэжэ ерэбэд. Юрэдөө, ямар һайхан станцибо! Харыт тойроод! Сохо хорхойһоо, шубуу шонхорһоо, баабгай нохойһоо, сагдуул нарһанһаа эхилээд, бүхы юумэн энэ станцида угтажа байбал! Гайхалтай! Байгаалиингаа баялигые хэр зэргэ мэдэхэ байһанаа гэршэлээд, поездмнай «Математикын» станци руу «наяруулба». Хүнгэн аргаар тоо бодохо гээшэ бодолгын дүримүүдые хадууҗа абаһан багашуулда тиимэшье удаармаар юумэн үгы. Саашаа түергэһөөр, «Гургалдайн» станцида хүрэбэд. Һайханаар дуулаха, уян нугархайгаар хатарха октябрятанууд һургуули соомнай олон лэ байна даа. Мүнөө «Гургалдайһаа» поездмнай хонхоёо «ханхинуулһаар», «Уран гартайшуул» — гэжэ түгэсхэлэй станцида ерэжэ, хэр зэргэ ажалда дүршэжэ гартаа дүйтэй боложо байһанаа хуруулан, саарһан, пластилин болон бусад материалаар тон багахан болзор соо элдэб амһарта, гэрэй амитадые бүтээжэ тушааба. Станци бүхэнэй начальнигуудта очко табюулаад, аян замайнгаа биледдүүдые штабтаа яаралтайгаар абаашажа тушааба. Штабта дүнгүүд согсологдожо, 1 «б» классай октябрятануудай поезд түрүүшын һуури эзэлжэ эрхимлэбэ. Удаадахи һуурида 2 «а» классайхид, 3-хи һуурида 2 «б» классай поезд гараа. Түрүү поездын гэшүүдтэ пионерэй организациин зүгһөө шангууд барюулагдажа, Ильичтэ зорюулагдаһан долоон хоног иигэжэ үнгэрөө һэн.

Ц-Х. ЖАМЬЯНОВА,
багша.

ГТО-гой НОРМО ТУШААНА

Нарһата тосхоной стадион дээрэ ГТО-гой шэнэ комплекс тушаалгаар һонирхолтой мүрысөөн үнгэргэгдэбэ. Мүрысөөндэ Яруунын аймагай табан командын 60 спортсмен хабаададсаа.

100 метрэй зай. Эндэ эрэшүүлэй дундаһаа Куйбышевай нэрэмжэтэ Нарһатын дунда һургуулиин багша М. А. Цыбиков, басагад соо-һоо тус һургуулиин 10-дахи классай һурагша Люба Эпова гэгшэд эрхим байба. Мүн 400 метрэй зайда үнгэргэгдэһэн урилдаанда Гүндын дунда һургуулиин һурагшад Д. Тугмитов, Н. Зазулина, 800 метртэ Нарһатын дунда һургуулиин түлөөлэгшэд Таня Батуева, һургуулиин тренер А. Ш. Санданов гэгшэд эрхимлэбэ.

Эрэшүүлэй 3000 метрэй зайда урилдаан сугларагшадай анхарал татаба. Гүндын дунда һургуулиин 10-хи классай һурагша Володя Антипьев бултанһаа хурдан байжа, түрүү һуури эзэлбэ.

Мүн үндэрые харайлга, утые һурэлгөөр мүрысөөндэ һурагшад Люба Эпова, Ольга Терентьева, Светлана Берсанова, багшанар И. Цыренова, Ч. Галданова, Ю. Нимаева, Ю. Эрдынеева, В. Садовский гэгшэд һайн амжалта харуулба.

Басагад О. Терентьева, С. Берсанова, Т. Очирова, эрэшүүл Ч. Галданов, М. Цыбиков, А. Санданов гэгшэд ядро түлхихэдөө эрхим байба. Диск, копьё шэдэлгээр түрүүшүүл мүн тодо-роо. Мүрысөөнэй эгээн һүүлдэ 4Х100 гэһэн эстафетэ дамжуулгын урилдаанда Нарһатын дунда һургуулиин нэгэдэхи, хоёрдохи командын хүбүүд, басагад эрхимлэжэ, түрүүшын хоёр һуури эзэлбэ.

Мүрысөөнэй дүн гаргахада, Нарһатын дунда һургуулиин команда нэгэдэхи, Гүндын, Үльдэргын дунда һургуулинуудай команданууд хоёрдохи һуури эзэлһэн байна. Мүрысөөндэ түрүү һуури эзэлһэн командануудта, спортсменүүдтэ аймагай физкультура, спортын комитедэй грамота, шангууд барюулагдаа.

Игэжэ Яруунын аймагай һургуулинуудай командануд ГТО-гой шэнэ комплекс тушаалгада эдэбхитэйгээр хабаадалсаһан байна.

В. БАЙБОРОДИН.

ТОБШОХОНООР...

☆ ВЕЛОСИПЕД. Дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэһэн урилдаанда Польшын спортсмен Рышард Шурковский эрхимлэжэ, гурбадахи жэлээ түрүүлбэ. Манай ороной суглуулагдамал командын түлөөлэгшэ, Горький хотын Валерий Лихачёв дүн хамтадань гурбадахи һуури эзэлбэ. Москвагай Николай Горелов, Ленинградай Владислав Нелюбин гэгшэд табадахи зургаадахи һууринуудые эзэлжэ, манай команда дүн хамтадань хоёрдохи һуурида гараба. Гурбадахи һууриие Чехословакиин спортсменүүд эзэлһэн байна.

☆ БАСКЕТБОЛ. Перугэй нииcлэл — Лимэ хотодо үнгэргэгдэжэ байгаа бүхэдэлхэйн фестивалиин наада совет ороной эрэшүүлэй, эхэнэрнүүдэй командануд нэгэшье шүүгдэнгүй наадажа ябана. Манай ороной эрэшүүлэй команда Югославиин, Перугэй, Кубын баскетболистнуудые шүүһэн. Һүүлшынгээ наада эдэнэр США-гай спортсменүүдтэй үнгэргэхэ юм. Совет эхэнэрнүүдэй командын гэшүүд Францын, Кубын, Перугэй спортсменүүдые шүүбэ. Һүүлшынгээ наадаңда Болгариин командатай уулзаха юм.

☆ ФУТБОЛ. Дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэхэ наадаңда хабаадалсаха эрхэ олохын түлөө СССР-эй суглуулагдамал командын футболистнууд майн 26-да Францын футболистнуудтай уулзаһан байгаа. Эдэнэрээ 2:0 тоотойгоор шүүхэдээ, Европын юһэдэхи бүлэгтэ түрүү һуури эзэлбэ. Тиигээшье һаа, 1974 ондо дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэхэ наадаңда хабаадалсахын тула Урда-Африкын гурбадахи бүлэгтэ эрхимлэһэн Перугэй гү, али Чилиин футболистнуудтай наадаха юм. Перугэй футболистнууд түрүүшынгээ уулзалга 2:0 тоотойгоор шүүбэшье, хоёрдохи наадандаа Чилиин командада 2:0 тоотойгоор шүүгдэһэн байгаа. Дурсагдагша хоёр командын футболистнууд хоорондоо үшөө нэгэ наада үнгэргэхэ юм.

Мүнөөдөө оронойнманай суглуулагдамал командын футболистнууд Англиин, Бразилиин футболистнуудтай нүхэр ёһоной уулзалгануудые июниин 10-да, 21-дэ үнгэргэхөөр бэлдэжэ эхилбэ.

☆ ВОЛЕЙБОЛ. СССР-эй суглуулагдамал командын гэшүүд Японёор айлшалжа байха үедөө табан уулзалга үнгэргөөд, табандань 3:0 гэһэн тоотойгоор шүүжэ гараба. Һүүлшынгээ наада тус ороной студентнүүдэй командатай наадаһан байна.

☆ ХҮНГЭН АТЛЕТИКЭ. Ригэ хотын кубогто хүртэхын түлөө үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ ГДР-эй, Кубын, Польшын, ЧССР-эй, СССР-эй хүнгэн атледүүд хабаадалсаһан байха юм. Совет ороной спортсменүүд табан шанда хүртэбэ. Кубын түлөөлэгшэ Ричард Спенсер гэгшэ 212 сантиметр үндэрые дабажа, зургаадахи шанда хүртэһэн байна. Энэ мүрысөөндэ хабаадалсаһан Ереванай Фаина Мельник диск шэдэхэдээ, 67 метр 44 сантиметрэй тэмдэгтэ хүргэжэ, дэлхэйн шэнэ рекорд тогтообо.

(ТАСС).

ФУТБОЛ

ХЭДЭН ҺУУРИ УРАГШАА...

Зүүн Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй зонын «А» классай хоёрдохи бүлэгтэ наададаг футболистнуудай дунда ээлжээтэ зургаадахи уулзалганууд майн 28-да үнгэргэгдэбэ. Эндэ найман командын футболистнууд — талмайн эзэд (нэгэ командаһаа бэшэниинь) айлшаар ерэһэн футболистнуудаа шүүгээд табиба. Тэрэ тоодо манай «Сэлэнгэ» команда Новосибирскын «Чкаловец» командые 1:0 тоотойгоор шүүгээ һааб даа. Игэжэ манай команда дүн хамтадань дүрбэн очкотой болоходоо, арбан дүрбэдэхи һууриһаа, аяар табан табсан урагшаа дабшажа, мүрысөөнэй таблицада түрүү һуури эзэлжэ ябаһан командануудай хойноһоо тэгүүлбэ.

Урдандаа зоно соогоо яһала һайнаар наададаг, Шэтын футболистнууд энэ жэлэйнгээ уулзалгануудые бирагүйгөөр үнгэргэбэ. Хэнэйшье мэдэһээр, ондоо хото городуудай стадион дээрэ наадахада хүшэр байдаг. Харин Шэтын футболистнууд һүүлшынгээ хоёр уулзалга гэртээ үнгэргэбэшье, баһал «бүдэрхэ» баатай болоо. Жэшээнь, табадахи уулзалгаяа Прокопьевскын «Шахтёр» командатай үнгэргэхэдөө, айлшаар ерэһэн футболистнууд 3:4 гэһэн тоотойгоор шүүжэ, нэгэ очкоеынь өөртөө бэшүүлһэн байна. Мүн зургаадахи уулзалгадаа Омскын «Иртыш» командатай Шэтын футболистнууд баһал бирагүй наадаба. Тиигэжэ эдэнэр 1:0 тоотойгоор шүүгдэжэ, мүрысөөнэй таблицада һүүлшын һуури эзэлхэ баатай болобо.

Мүрысөөнэй таблицада һүүлшын һуурида гараһан Владивостогой «Луч» команда зургаадахи уулзалгадаа «Томлес» командые 1:0 тоотойгоор шүүхэдээ, нэгэ һуури урагшаа дабшаба.

Наадане эхилһэн сагһаа хойшо шүүгдэнгүй ябаһан Томскын футболистнууд Алас-Дурна зүгэй хотонуудта болоһон наадануудта, шүүгдэжэ захалба. Эдэнэр «Сахалин» командатай табадахи наадаяа үнгэргэхэдөө, нэмэлтэ сагай үгтэхэдэ, 4:3 гэһэн тоотойгоор шүүгдэхэ баатай болоһон байгаа.

Очкогоороо «Томлес» командые хүсэһэн «Сахалин» команда урда жэлэйхидэл адли һайнаар наадажа эхилэнхэй. Эдэнэр зургаадахи уулзалгадаа Красноярскын «Автомобилист» командые 1:0 тоотойгоор шүүһэн байна.

Удаадахи хоёр һууриие Омскын «Иртыш», Барнаулай «Динамо» команданууд эзэлнэ. «Динамо» командын футболистнууд Эрхүүгэй «Аэрофлодто» айлшалхадаа, талмайн эзэдые 2:1 тоотойгоор шүүжэ, урагшаа дабшаба. Байгша оной наадаңда түрүүшынхеэ шүүгдэһэн «Автомобилист» табадахи һуури эзэлнэ. Айлшалжашье ябахадаа, илангаяа өөрынгөө стадион дээрэ шадамар бэрхээр наададаг Благовещенскын «Амур» команда һүүлшынгээ уулзалгада «Шахтёр» командые 3:1 тоотойгоор шүүжэ, нэгэ очко бэшүүлбэ.

«Вулканай» футболистнууд энэ жэлдэ бараг һайнаар наадажа эхилэнхэй. Эдэнэр һүүлшынгээ наадаңда Братскын «Сибиряк» командые 1:0 тоотойгоор шүүгээ. Үглөөдэр манай «Сэлэнгэ» команда долоодохи уулзалгаяа өөрынгөө стадион дээрэ үнгэргэхэнь. Айлшаар Омскын «Иртыш» команда ерэхэ юм.

Танай анхаралда мүнөөдэрэй байдалаар али командын түрүүлжэ, гээгдэжэ ябаһан тухай таблица толилогдобо.

Команданууд	Наадаа	Шүүгээ	Тэнсээ	Шүүгдээ			Очконууд
1. «Томлес»	6	4	0	2	14:8	9:4	8
2. «Сахалин»	6	3	2	1	14:10	6:4	8
3. «Иртыш»	6	3	1	2	19:15	7:3	7
4. «Динамо»	6	3	1	2	17:14	8:5	7
5. «Автомобилист»	6	3	3	1	20:15	6:5	7
6. «Амур»	6	2	2	2	11:6	7:4	6
7. «Вулкан»	6	2	2	2	15:15	5:7	6
8. «Чкаловец»	6	2	1	3	19:14	9:5	5
9. СКА (Х)	6	2	1	3	14:4	6:7	5
10. «Сэлэнгэ»	6	2	0	4	13:15	5:5	4
11. «Старт»	6	1	2	3	19:20	5:8	4
12. «Сибиряк»	6	1	1	4	13:12	1:2	3
13. «Аэрофлот»	6	1	1	4	18:20	7:8	3
14. «Шахтёр»	6	1	1	4	12:16	4:8	3
15. «Луч»	6	1	0	5	20:25		4:72
16. СКА (Шэтэ)	6	0	0	6	12:19	3:6	0

АЖАГЛАЛТА: «Бүмбэгэ» гэһэн нэрэ доро үгтэһэн тоонуудые игэжэ ойлгохо: түрүүшынхинь — нэмэлтэ сагтайгаар оруулагдаһан, хоёрдохинь — 90 минутын туршада оруулагдаһан бүмбэгын тоо.

ХАРГЫН АЮУЛ ҺЭРГЫЛЭЭ

Архиин халуунтайгаар автомашина жолоодожо болохогүй гэжэ «Харгыгаар ябаха дүримүүд» дотор хэлэгдэнхэй.

Эдэ эрилтэнүүдэй бүгэдэниинь мэдээжэ болоошье һаань, тэрэ хүсэд һайнаар дүүргэгдэдэггүй байна. Мякишев Александр Яковлевич 1972 оной майн 19-дэ үдэшын 10 часта Улаан-Үдэһөө Вахмистрово тосхон бусаха замдаа Бабушкинай нэрэмжэтэ үйлсэдэ нэгэ хүниие дайруулаа гэжэ үнгэрэгшэ жэлэй августын 23-да болоһон сүүд дээрэ гэмнэгдэһэн юм.

«Час соо 45 километр түргэнөөр гүйлгэжэ ябатараа Геологическа үйлсэдэ 2 автобусой байхые хараа һэм», — гэжэ гэмнэгдэгшэ мэдүүлээн юм. Гэбэшье архиин халуунтай гүйлгэжэ ябаһан жолоошон трамвайда һуухаяа яаража ябаһан хүниие обёоронгүй дайража хэбэ.

Ямар шалтагаанһаа иимэ аюул болооб? Гол шалтагааниинь гэхэдэ, үйлсэдэ трамвай, автобусууд бэе бэедээ дүтэ зогсодог. Али нэгэнэйнь түрүүлжэ ерэхэндэ һуухаар гү, али нэгэнһээ нүгөөдэнь ороһо һуухаар хүнүүд ходо яаража ябадаг.

Тиимэһээ Геологическа үйлсын энэ участогта дүй дүршэлтэй жолоошодшье болгоомжотойгоор ябахые оролдодог юм. Гэбэшье жолоошон Мякишев эдэ бүгэдые обёорхо аргагүй, һогтуу байгаа.

Үнгэрэгшэ 1972 оной туршада харгы дээрэ болоһон бүхы аюулай 44,2 процентнь һогтуу жолоошодто тудаһан юм.

Автотранспортда хүдэлжэ эхилһэн залуу жолоошод хүнүүдэй ами наһанай түлөө угаа харюусалгатай байһанаа мэдэржэ, машина жолоодохо дүрим наринаар сахиха ёһотой.

Дүрим сахингүй автомашинада һогтуугаар һууһан жолоошон эрхээ хоёр жэлэээр хаһагдахаһаа гадна, 10-һаа 30 түхэриг хүрэтэр яла түлэхэ ёһотой. Энээн тухай РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй 1972 оной июниин 19-нэй указ дотор хэлэгдэнхэй.

Зэмэ амасаһанайнгаа һүүлээр 5 жэлэй туршада дахин һаа һогтуугаар машина жолоодожо ябатараа баригдаһан жолоошон 2 жэлһээ 5 жэл хүрэтэр эрхээ хаһагдаха гэхэ гү, али 10-һаа 50 түхэриг яла түлэхэ ёһотой юм.

Һогтуугаар машинада һууһан жолоошон гэнтын аюул хэхэ һаа, 4 жэлээр эрхээ хаһагдадаг.

Жолоошодой зэргэдэ жэл бүри жагсажа байһан олон тоото залуушуул «Харгыгаар ябаха Дүримүүдые» наринаар сахиха зэргэтэй.

Г. ТОЛОКНОВА.
ГАИ-гай хүдэлмэрилэгшэ.

САТИРА ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ ТҮЛӨӨ ТЭМСЭНЭ

Москвада СССР-эй уран зурагай академиин залнууд соо «Сатира эб найрамдалай түлөө тэмсэнэ» гэһэн хоёрдохи уласхоорондын выставкэ нээгдэнхэй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Иван Андропов. «Яаралтай оёдол». Борис Ефимов. «Хойто Ирландиие номгоруулха Британиин проект».

ТАСС-ай фотохронико.

хилын саанаһаа

телефон·телеграф·радио

БЕРЛИН

СЕПГ-гэй ЦК-гай ПЛЕНУМ ДЭЭРЭ Э. ХОНЕККЕРОЙ ХЭҺЭН ЭЛИДХЭЛ

ТАСС

СЕПГ-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Эрих Хонеккер партиин Центральна Комитедэй IX Пленум дээрэ СЕПГ-гэй ЦК-гай Политбюрогой тоосоото элидхэл хэхэдээ, партиин VIII съездын табиһан зорилгонууд амжалтатайгаар бэелүүлэгдэжэ байна гэжэ тэмдэглэбэ.

СЕПГ-гэй VIII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлгын гурбадахи жэлэй богоһо дээрэ ГДР-тэ хүгжэнги социалис общество байгуулхын тула дотоодын ба гадаадын байдал нилээд һайжараа гээд сэдьхэлээ ханангяар баталжа шадахабди гэжэ тэрэ хэлээ. Мүнөө — партиин VIII съездһээ хойшо 82 гүрэн Германиин Демократическа Республикатай дипломатическа харилсаа тогтоонхой. США-тай дипломатическа харилсаа тогтоохо тухай хөөрэлдөөнүүд боложо байна. Германиин Демократическа Республикын ба Германиин Федеративна Республикын хоорондо саг үргэлжэ байха түлөөлэлгэтэ эмхинүүдээ эльгээлсэхэ тухай хөөрэлдөөн хэгдэхэ байна.

Хүдэлмэришэн, тараашанай социалис гүрэн болохо Германиин Демократическа Республикын уласхоорондын байдал эли тодо юм.

КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые шууд сэхээр бэелүүлжэ байһан Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитедэй эдэбхитэй, залан сэхэ политикын ашаар нилээд ехэ үрэ дүнгүүд туйлагдаа гээд Э. Хонеккер мэдүүлбэ. Советскэ Союзай Коммунис партиин эб найрамдалта программые социалис хани нэгэдэлтэ оронуудай, дэлхэйн коммунис хүдэлөөнэй хамтын ажал ябуулгын программа гэжэ тооложо болоно. Ерээдүйдэ арадуудта амгалан байдал түхөөһэн асуудалнуудые шиидхэхээр бэлэн байһан бүхы хүнүүдтэ тэрэ үндэһэ һуури боложо үгэхэ.

Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитедэй Генеральна секретарь нүхэр Леонид Ильич Брежневэй хани ёһоной албанай хэрэгээр Германиин Демократическа Республикада ерээд бусалга саг үргэлжэ хүгжэжэ байгаа аха дүүгэй харилсаанай гэршэ болоһон байна.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй ГДР-тэ ерээд байха үедэ хөөрэлдөөнүүдые хэхэдээ, хоёр талые һонирхуулһан элдэб асуудалнуудые зүбшэлһэн байгаабди гээд Э. Хонеккер тэмдэглээ.

КПСС-эй XXIV съездын эб найрамдалта программа бэелүүлхын түлөө тэмсэлдэ Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитедэй, нүхэр Л. И. Брежневэй өөрынь бэелүүлжэ байгаа сэсэ мэргэн, залан сэхэ политикада манай парти, Германиин Демократическа Республикын арад үндэр сэгнэлтэ үгэнэ гэжэ нүхэр Леонид Ильич Брежневтэй уулзаха үедөө хэлээ һэмди. КПСС-эй ЦК-гай апрелиин Пленумэй шиидхэбэринүүдые бүрин һайшаан дэмжэнэбди.

Нүхэр Леонид Ильич Брежневэй албанай хэрэгээр ФРГ-дэ ерээд бусалга, хани ёһоной уулзалга хэхээ США-да ошохоёо байһан ушар уласхоорондын хүгжэлтэдэ, түгшүүрнл һулаауулгада нүлөөлхэ байна гэжэ Э. Хонеккер тэмдэглээ. КПСС-эй XXIV съезд дээрэ хараалагдаһан замда Советскэ Союзай эб найрамдалта программа бэелүүлхэ талаар шэнэ ехэ алхам хэгдээ гээд Л. И. Брежневэй албанай хэрэгээр ФРГ-дэ ерэлгын дүнгүүдые согсолһон хамтын мэдүүлгэ элирхэйлэн гэршэлбэ.

СССР-эй, ФРГ-гэй хоорондохи харилсаанда шэнэ хуудаһа нээхэ гээшэ совет арадта тиимэшье бэлэн бэшэ байгаа гэжэ нүхэр Л. И. Брежневэй Баруун Германиин телевиденеэр үгэ хэлэхэдээ тэмдэглэһыень бидэ үндэрөөр сэгнэнэбди.

Аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной асуудалнуудаар нинтэ Европын зүблөөн бүхы гүрэнүүдэй хүсэлэл оролдолгоор зарлагдахаяа байна гэжэ Э. Хонеккер сэдьхэлээ ханангяар тэмдэглэбэ. Европо түбиин аюулгүй байдал, харилсаа холбоон эндэ зүбшэн хэлсэгдэхэ.

Капиталис оронуудтай харилсаан тухай хэлэхэдээ, оратор игэжэ тэмдэглээ: «СЕПГ-гэй VIII съездын шиидхэбэринүүдэй үндэһөөр Советскэ Союзтай, социалис хани нэгэдэлтэ бусад оронуудтай хамта ГДР эб найрамдалта политика залан сэхээр бэелүүлнэ».

Социалис ёһоной экономическа харилсаа холбоон социализмын гол булюу талануудай нэгэниинь болоно гээд Э. Хонеккер саашадаа хэлэбэ.

Байгша оной нэгэдэхи кварталда ГДР-эй экономико ехээр хүгжэһэн байна гэжэ Э. Хонеккер тэмдэглээ.

СЕПГ-гэй VIII съездһээ хойшо СЕПГ-гэй ба КПСС-эй аха дүүгэй харилсаан, хоёр партиин али бүхы холбоо барисаан улам хүгжөө гээд Э. Хонеккер элидхэлэйнгээ түгэсхэлдэ мэдүүлбэ.

ДЕЛИ

ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ ХЭРЭГТЭ ЕХЭ ТУҺА ИЭМЭРИ

ТАСС

Л. И. Брежневэй албанай хэрэгээр ФРГ-дэ ерээд бусалгын дүнгүүд бүхы оронуудай харилсаа, хани хүршэ ёһоной холбоо барисаа үргэдхэхэ зорилготой Советскэ Союзай эб найрамдалта политикын бодото дээрээ бэелжэ байһые гэршэлбэ. Энэнь Европодохи, бүхы дэлхэй дээрэхи түгшүүрилые саашадань һуларуулха арга олгоһон шухала хэрэг болоно гэжэ Индиин Коммунис партиин Национальна Соведэй гэшүүн, Бүхэиндиин тараашадай холбооной вице-президент Я. В. Кришна Рао, ТАСС-ай корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө, мэдүүлһэн байна.

Л. И. Брежневэй албанай хэрэгээр ФРГ-дэ ерэлгэ, Л. И. Брежневэй, В. Брандтын гар табиһан хамтын мэдүүлгэ «хүйтэн дай» сараха, амгалан ёһоор зэргэ оршохо политика амжалтатайгаар бэелүүлхэ арга олгохо байна гэжэ Кришна Рао хэлэбэ.

ДЕЛИ

ХАРИЛСААГАА ҮРГЭДХЭХЭ

ТАСС

Национальна экономико хүгжөөлгын түсэбтэ табадахи табан жэлэй түсэбэй ёһоор экономическа харилсаагаа үргэдхэхэ тухай Индиин түсэблэлгын комисси зарим оронуудай, тэдэнэй дунда СССР-эй түлөөлэгшэдтэй хөөрэлдөөнүүдые хэжэ дүүргэбэ.

НЬЮ-ЙОРК

„СКАЙЛЭБ" СТАНЦИИН НИИДЭЛГЭ

ТАСС

«Скайлэб» станци ниидэлгын программаар научна туршалга хэхээр бэлэн гэжэ Хьюстондохи замбуулинай ниидэлгэ хүтэлбэрилдэг түбтэ соносхогдоо. Космонавтнууд Ч. Конрад, Дж. Кервин, П. Вейц станциин түхеэрэлгэ хүдэлгэбэ.

Халуу бариха экраниие космонавтнуудай тодхон табиһанай һүүлээр станциин досоохи температура 26—32 градус болоһон байна.

Майн 28-да космонавтнууд медицинскэ туршалга хэжэ эхилбэ. Хөөрэн дэгдэлгэдэ хүнэй бэеын дадаха арга шадабариие, удаан саг соо хөөрэн дэгдэлгын хүнэй бэедэ ямараар нүлөөлдэг байһые туршаха гээшэ тэдэнэй зорилго болоно. Врач-космонавт Дж. Кервин өөрһөө, мүн нүтөө хоёр космонавтһаа шуһа абаха байна. Туршалга долоон хоногой турша соо хэгдэхэ. Абаһан шуһаяа хүргөөгөөд, шэнжэлхынь тула Газарта эльгээхэ юм.

Космонавтнуудай телевизионно пресс-конференци майн 28-най үдэшэ үнгэргэгдөө. Станци гэмгүй һайнаар хүдэлнэ. Тиимэһээ урид хараалагдаһан 28 үдэрэй турша соо һаадгүй хүдэлхэ байха гэжэ экипажай командир Ч. Конрад хэлэбэ.

ОСЛО

КПН-эй ТҮБЭЙ ПРАВЛЕНИИН ПЛЕНУМ

ТАСС

Норвегиин Коммунис партиин Түбэй правлениин пленум Тронхеймдэ болобо. Сентябрь һарада үнгэргэгдэхэ парламентын һунгалтатай нягта холбоотой асуудалнуудые пленумдэ хабаадагшад зүбшэлөөд, КПН-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойтой дашарамдуулан, партиин ойн баярай съездэ бэлэдхэл хэлгын ябасые хаража үзэһэн байна.

БЕРЛИН

СЕПГ-гэй ЦК-гай ПЛЕНУМ

ТАСС

Германиин Социалис нэгэдэмэл партиин Центральна Комитедэй IX пленум эндэ хүдэлмэреэ дүүргэбэ. СЕПГ-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Э. Хонеккерой хэһэн СЕПГ-гэй ЦК-гай Политбюрогой тоосоото элидхэлые пленумдэ хабаадагшад зүбшэн хэлсээд, һайшааһан байна.

«1973 ондо партийна һунгалта үнгэргэхэ тухай СЕПГ-гэй ЦК-гай Директивэ», «Партийна хүтэлбэрилхы органуудые һунгаха тухай, районно ба окружной партийна конференцинүүдтэ, партийна съезднүүдтэ делегадуудые һунгаха тухай СЕПГ-гэй ЦК-гай дүрим» пленум дээрэ абтаа.

БУЭНОС-АЙРЕС

Хани ёһоной оршон байдалда

ТАСС

Гүрэнэй шэнэ толгойлогшын тушаалаа эзэлэлгын ёһололдо хабаадахаяа эндэ ерэһэн СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшо В. П. Рубен түрүүтэй совет делегацитай Аргентинын президент Хосе Эктор Кампора уулзажа хөөрэлдэбэ.

Совет-аргентин харилсаанай асуудалнууд хөөрэлдөөнэй үедэ зүбшэлэгдэлэн байна. Бүхы һалбаринуудта хоёр ороной хоорондохи харилсаа хүгжөөхэ шухала гэжэ хоёр тала тэмдэглээ.

БЕЙРУТ

Харата ябуулгаяа үргэлжэлүүлһээр

ТАСС

Ливанда эсэргүү харата ябуулгаяа Израиль үргэлжэлүүлһээр. Майн 28-да Израилиин 2 вертолет Ливанай урда захадахи Аркуб, Марджаюн гэдэг һуурин тосхонууд дээгүүр ниидэһэн байна.

БРЮССЕЛЬ

Бельгиин хүн зоной тоо

ТАСС

1972 оной һүүл багта Бельгиин хүн зоной тоо 9 миллион 727 мянгада хүрэһэн байна. Үнгэрэгшэ жэлдэ ороной хүн зон 31500-гаар олон болоо гэжэ «Либр Бельжик» газетэ бэшэнэ.

ТОКИО

Шахтернуудай буһалгаан

ТАСС

Юбаридахи шахта хааха гэһэн «Мицубиси кодзан» гэдэг компаниин эзэдэй түсэбүүдые буруушаажа, Японой шулуу нүүрһэнэй промышленностиин урялаар Японой шахтёрнууд 24 часай буһалгаа соносхобо.

ПРАГА

Харшалалга мүрдэлгые буруушаана

ТАСС

Сэрэгэй диктатурын хархис гурим буруушааһан хүнүүдые барижа хаана, хашалта хэнэ гэһэн шэнэ мэдээсэлнүүд Афинаһаа ороно. Тэрээнһээ гадна Греци США-гай, НАТО-гой бааза болгогдоод, социалис оронуудта, араб арадуудта, Дундада далайн оршондохи арадуудта эсэргүү ябуулга хэнэ гээд Грециин Коммунис партиин ЦК-гай грек арадта хандаһан бэшэг дотор хэлэгдэнэ.

Тиимэһээ демократическа эрхэтэй, сүлөөтэ байдалтай болохын түлөө тэмсэл хэхын тула нэгэдэлээ бэхижүүлхыень Грециин Компартиин патриотическа бүхы хүсэнүүдые уряалба.

БРЮССЕЛЬ

Европодохи аюулгүй байдалай, харилсаа холбооной түлөө

ТАСС

Европодохи аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной түлөө уласхоорондын комитет коммюнике батална. Европын 25 ороной олониитын һанал бодол баримталдаг элдэб бүлэглэлнүүдэй түлөөлэгшэд Брюссельдэ сугларааад, уласхоорондын мүнөөнэй байдалые хамтааран зүбшэлжэ, ниитын хүсэнүүдэй ассамблейн жэл урда тээ Брюссельдэ хараалһан зорилгонууд политическэ бодото байдалда бүрин харюусана гээд тэмдэглээ гэжэ тэрээн дотор хэлэгдэнэ. Тиимэһээ тэдэниие бодото дээрэнь бэелүүлхын түлөө тэмсэхэ шухала.

Аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной асуудалнуудаар ниитэ Европын зүблөө зарлалга ехэ амжалта болохо гэжэ уласхоорондын комитет сэгнэнэ.

ПЕКИН

Афина Пенинтэй харилсаа тогтооно

ТАСС

Грециин премьер-министрэй орлогшо Н. Макарезос албанай хэрэгээр КНР ошоод арбан үдэрэй турша соо тэндэ байба. Синьхуа агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, хоёр тала харилсаагаа саашадань хүгжөөхэ хүсэлэнтэй байһанаа нэгэн һаналтайгаар мэдүүлээ, хэлсээгээ, харилсаа холбоогоо үргэдхэхэ арга боломжо хаража үзөө, худалдаа наймаан, хоёр ороной хоорондо далайгаар ашаа зөөхэ, граждан авиациин холбоо байгуулха тухай хэлсээндэ гар табяа гээд эндэ тунхаглагдаһан коммюнике дотор хэлэгдэнэ.

Макарезос Чжоу Энь-лайтай уулзажа хөөрэлдөөһэн, КНР-эй гүрэнэй соведэй премьерэй орлогшо Ли Сянь-няниие Грецидэ ерэхыень уриһан байна. Энэ уряалынь зүбшөөн абтаа гэнэ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда «Республикын ажахынуудай хабарай тарилгын ябаса» — хүдөө ажахын шэнжэлээ «Үгэдөө эзэн байха» — С. Бухаевай статья.

Хоёрдохи хуудаһанда Политическэ һуралсалай һүүлшын хэшээлнүүд тухай.

Гурбадахи хуудаһанда «Хүн бүхэнэй хабаадаха хэрэг» — Улаан-Үдэ городые болбосон түхэлтэй болгохо тухай хөөрэлдөөн.

Дүрбэдэхи хуудаһанда «Ехэ замай эхин» — Л. Мартыновагай статья. Элдэб һонин. Футбол.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ харуулна:

18.00 — Дамжуулгын программа. 18.05 — Концерт. 18.35 — Буряад АССР-эй 50 жэлэй ойдо «Хүгжэн һалбараһан тосхон». 19.05 — Телепанорама (Ородоор ба буряадаар). 19.40 — «Гурбадахи шиидхэхы жэлдэ ороод байхада» — киноочерк. 19.40 — «Элүүр энхэ байдал» — тележурнал. 20.20 — «Алтай тараашад» — киноочерк. 20.30 — «Соведүүд — арадай засаг». 21.00 — «Үнгэрэгшэн А. Тороев». (Буряад хэлэн дээрэ дамжуулга). 21.30 «Шэтын хонишодто» — гэһэн дамжуулга.

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Манай адрес, телефонууд:

г. Улан-Үдэ, ул. Ленина35. Телефоны: редактора — 54-54, приёмна — 54-93, зам. редактора — 68-08, зам. редактора — 62-62, отв. секретаря — 50-52, секретариат — 66-76, отделы: партийной жизни — 60-91, сельского хозяйства — 64-36,63-86, пропаганды и агитации — 56-23, промышленности и строительства — 61-35, советского строительства и быта — 68-58, культуры и школ — 60-21, писем и рабселькоров — 67-81, информации — 34-05, общественна приёмная — 56-62, машинное бюро — 57-63, фотолабораторная — 33-6.